

АНДРІЙ СОВА

СФРАГІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ СІЧОВОГО РУХУ
В ГАЛИЧИНІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТОЛІТТЯ

**Центр незалежних історичних студій
Львівський державний університет фізичної культури
Українське геральдичне товариство**

Серія I. Дослідження. Випуск 1

Андрій Сова

**СФРАГІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ
СІЧОВОГО РУХУ В ГАЛИЧИНІ
ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

*До 150-річчя від дня народження
Кирила Трильовського*

**Львів
ЛДУФК
2014**

УДК 904 (477.83/.86)

ББК 75.0

С 56

*Рекомендовано до друку вченою радою
Львівського державного університету фізичної культури
(протокол № 6 від 7 липня 2014 року)*

Рецензенти:

кандидат історичних наук, доцент

В. О. Гавриленко

*(Львівський техніко-економічний коледж
Національного університету «Львівська політехніка»);*

доктор історичних наук, провідний науковий співробітник

А. Б. Гречило

*(Інститут української археології та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України);*

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
завідувач кафедри олімпійської освіти*

Я. В. Тимчак

(Львівський державний університет фізичної культури)

С 56 Сова А.

Сфрагістичні пам'ятки січового руху в Галичині першої третини XX століття / Андрій Сова. – Л. : ЛДУФК, 2014. – 72 с. – (Серія І. Дослідження. Вип. 1).

ISBN 978-966-2328-75-2

У виданні висвітлено особливості розвитку сфрагістики пожежно-гімнастичної організації «Січ» у Галичині першої третини XX ст. Зібрано відбитки січових печаток, виявлених у Центральному державному історичному архіві України у Львові. Джерельною основою дослідження став фонд «Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства «Січ», м. Львів». У додатку опубліковано каталог січових печаток. Видання присвячене 150-літтю від дня народження провідного діяча українського спортивно-гімнастичного руху Кирила Трильовського.

Для науковців, фахівців фізичного виховання і спорту та спеціальних історичних дисциплін, студентів, всіх, хто цікавиться історією України.

УДК 904 (477.83/.86)

ББК 75.0

Автор щиро вдячний за сприяння у виданні цієї книги Тарасові Дніпровському.

© Сова А.О., 2014

ISBN 978-966-2328-75-2

© Львівський державний університет
фізичної культури, 2014

До 150-річчя від дня народження Кирила Трильовського

Кирило Трильовський
(6.05.1864-19.10.1941)

**Вітання редакції часопису «Січові вісті»
Кирилу Трильовському
з нагоди 40-річчя його громадської праці**

«Убога на визначно ідейні одиниці галицька земля, в часах загальної темряви – дрімання широких мас народу, видала незвичайно цінну постать – в особі Д-ра Кирила Трильовського.

Цей широкозвісний у нас чоловік уродився 6 травня 1864 р. в Богутині коло Помор'я. Наділений з природи великим організаційним хистом Д-р Кирило Трильовський вже 1884 р., як гімназійний ученик, іде в народ, щоби усвідомити і згуртувати його в рамках якоїсь карної установи. 5 травня 1900 р. засновує Він першу «Січ» у селі Заваллі, що біля Снятина. З цієї пори віддає Він усю свою душу «Січовій Організації». Наслідком Його впертої, незломної, ревної роботи повстає «Український Січовий Союз» і «Товариство Січових Стрільців». Вони під головуванням Січового Батька доходять до небувалих у нас розмірів та влаштовують Красвий Здвиг у 1914 р., де представили світові 96 стрілецько-січових товариств і 916 «Січей».

І хоч Д-р Кирило Трильовський був обвантажений численними громадянськими обов'язками, хоч справував дуже совісно свій довгочасний посольський мандат, – Він не покинув ні на хвилину «Січової Організації», Він не випустив зі своїх залізних рук Січового Руху навіть в часі світової війни; противно стає головою «Боевої Управи Українських Січових Стрільців». І сьогодні на чужині, як емігрант, Він беззастанно розпитується за нашу діяльність, пише про неї в Америці та виготовлює великий січовий руханковий підручник.

З невимовною тугою згадує наша сьогочасна «Січова Організація» цей світлий день, коли в 1914 р. 12.000 карних [дисциплінованих. – А. С.] Січовиків і Січовичок здисципліновано дефілювали [урочисто йшли. – А. С.] перед своїм Батьком-Отаманом.

Зі щирим завзяттям, сягає також в отці минулі, милі часи, коли в Галичині твердо стояло і могутчо розвивалося зорганізованих Д-р Кирилом Трильовським – 1.000 Січових Товариств.

А для належної пошани свого Січового Батька «Січова Організація» співає сьогодні сміливо вогнисті січові пісні Ним у молодості уложені.

Д-р Кирило Трильовський може бути гордим, що мимо так страшилого лихоліття, яке пережила галицька воля, започаткована і інтенсивно ведена Ним січова праця – не осталася [залишилася. – А. С.] марною. Бо нині живе «Січова Організація» і далі прямує визначеним раз шляхом до ясної мети, вправді не в дуже численних, але в карних рядах!

Тому сьогодні, у 40 літній Ювілей громадянської праці Січового Батька, під рокіт «Січового Свята» – складає «Січова Організація» своєму Генеральному Отаманові січовий привіт.

Карні Січові ряди, машеруючи бадьоро на сьогоднішньому «Січовому Святі», линуть на далеку чужину з палкими гуртовими побажаннями:

«Січовому Батькові» Д-р Кирилу Трильовському многих літ дальшої хо-сенної [корисної – А. С.] діяльності, радісного проживання та скорого повороту до зтуженої за своїм Сином Батьківщини, – в ділові члени Славного Січового Товариства!

Львів, дня 22, VI.1924. Редакція «Січових Вістей».

Вступ

Товариство «Січ» засновано 5 травня 1900 р. на загальних зборах у селі Заваллі (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.). Спроби його створення траплялися й раніше. З цього приводу ідейний натхненник, засновник та керівник січового руху Кирило Трильовський писав: «Першу «Січ» я старався оснувати зимою з 1899 на 1900-й рік в селі Усте, над Прутом, при чому помагав мені тамошній молодий селянин Дмитро Солянич. [...] Статути першої «Січі» в Устю над Прутом галицьке Намісництво не прийняло до відома тому, що один з параграфів статуту зазначував право членів товариства носити відзнаки, тобто ленти... На це Намісництво вимагало окремого дозволу. Отже, треба було вносити ще окреме подання з докладним описом тих відзнак. З того, я зрозумів, що Намісництво взагалі не дозволить на вживання таких відзнак»¹. Кирило Трильовський, розуміючи, що домогтися затвердження січової символіки навряд чи вдасться, подав статут товариства «Січ» у с. Завалля, пропускаючи пункти про відзнаки. Таким чином unikнув повторної заборони. Статут «Січі» в с. Завалля був прийнятий рескриптом Галицького намісництва 8 березня 1900 р. (ухвала № 16995)².

«Січ» у Галичині існувала впродовж 1900–1930 рр. Січові товариства також діяли на території Буковини, Закарпаття, Наддніпрянщини та в еміграції. За станом на 1913 р. у Галичині існувало понад 900 січових товариств, у яких налічувалося близько 80 тисяч членів³. У роки Першої світової війни та Української національної революції 1917–1921 рр. члени

¹ *Трильовський К.* З мого життя... (Уривок зі спогадів) / К. Трильовський // Гей! там на горі «Січ» іде!.. Про пам'ятна книга «Січей» / Зібрав і упорядкував Петро Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 15, 16.

² Статут товариства гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия, 1908. – С. 3; ЦДДА України у Львові. – Ф. 146. – Оп. 25. – Спр. 1240. – Арк. 5.

³ Про січовий рух // Запорожець. Календар для народа на рік звичайний 1921 / Уложив Кирило Трильовський. – Відень, 1921. – С. 44; ЦДДА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 1 зв.; Спр. 36. – Арк. 3.

цієї організації, а також соколи, пластуни, січові стрільці⁴, члени спортивних товариств поповнили лави легіону Українських січових стрільців, брали участь в подіях, пов'язаних з історією у розбудові Західноукраїнської Народної Республіки, воювали у лавах Української галицької армії тощо. На фронтах Першої світової війни січовики зі зброєю в руках самовіддано боролися за волю України.

У затвердженому 1900-го та наступних роках статутах січової організації наголошено, що її метою є: «передовсім несене помочи при пожарах а дальше ширене замилованя до тілесних вправ і атлетичних забав та піддержуване товариського життя між членами»⁵. У прийнятому 1919 р. статуті товариства було зазначено, що його метою є «фізичне оздоровлення української нації і виховання національного почуття дисципліни і громадськості»⁶. «Січ» вела активну виховну, просвітницьку та видавничу роботу. Під час польської окупації Галичини діяльність січових товариств була заборонена. Останній осередок «Січі» проіснував до 1930 р. у с. Горбачах біля Львова⁷.

⁴ «Українські січові стрільці» – напіввійськові (парамілітарні) товариства, що існували в Галичині напередодні Першої світової війни. Були створені з метою військового вишколу молоді у разі війни. Перше товариство засноване у Львові в березні 1913 р. Його головою став Володимир Старосольський. У статуті зазначалося, що завданням товариства є «плекання спортових і гімнастичних вправ і вироблюване при їх помочи у членах Товариства духа відваги, карности і побратимства». Невдовзі подібні осередки почали створюватися як окремі секції при «Січах» та «Соколах». Провід над стрілецькими товариствами перебрав на себе Український січовий союз під керівництвом Кирила Трильовського та «Сокол-Батько» під керівництвом Івана Боберського. У Галичині 1914 р. існувало 96 осередків УСС. Найбільш діяльними були товариства в Бориславі, Тустановичах, Ясениці Сільній, Сокалі, Яворові.

⁵ ЦДІА України у Львові. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 2263. – Арк. 253–258; Ф. 847. – оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2 зв., 6 зв.; Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: Накладом тов-ва «Народних Спілок» в Коломні, 1902. – С. 3; Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: Накладом Д-ра К. Трильовського, 1908. – С. 3; Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: Накладом Д-ра Кирила Трильовського, 1909. – С. 3 та ін.

⁶ Статут українського гімнастично-спортивного товариства «Січ». – Б. м., 1919. – С. 4.

⁷ Докладніше про діяльність «Січей» див.: Андрухів І. О. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокол», «Січ», «Пласт», «Луг» / І. О. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1992. – 80 с.; Вацєба О. М. «Соколи» та «Січі» – провісники національної армії

/ О. М. Вацеба // Військо України. – К., 1993. – Грудень – січень. – Чис. 2–3. – С. 90–94; *Леник В.* Українська організована молодь (молодечі організації від початків до 1914 р.) / В. Леник. – Мюнхен; Львів, 1994. – 181 с.; *Вацеба О. М.* Спортивно-гімнастичний рух в Західній Україні (кінець XIX ст. – кінець 30-х років XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика фізичного виховання, спортивного тренування та оздоровчої фізичної культури» / О. М. Вацеба. – Львів, 1994. – 23 с.; *Андрухів І.* Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр.: (Короткий історичний нарис) / І. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995. – 72 с.; *Вацеба О. М.* Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / О. М. Вацеба. – Львів: ПТУ № 58, 1996. – 264 с.; *Вацеба О. М.* Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Мілея-НВ, 1997. – 232 с.; *Трофим'як Б. С.* Гімнастично-спортивні організації у Національно-Визвольному русі Галичини (Друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.) / Б. С. Трофим'як. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 694 с.; *Гуйванюк М. Р.* Січковий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». (На правах рукопису) / М. Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – 274 с.; *Гуйванюк М. Р.* Січковий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / М. Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – 22 с.; *Сіреджук П.* Космацька Січ: (До 100-річчя виникнення) / П. Сіреджук // Гражда. Історико-краєзнавчо-туристичний часопис суспільно-культурного товариства «Гуцульщини» у Львові. – Львів, 2002. – Чис. 5. – С. 56–58; *Боднар Я. Б.* Теоретичні та методичні засади фізичного виховання молоді Галичини кінця XIX – початку XX століття (до 1939 р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / Я. Б. Боднар. – Львів, 2002. – 18 с.; *Виздрик В. С.* Військово-патріотична діяльність УВО – ОУН серед української молоді Галичини (1920–1939 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В. С. Виздрик. – Львів, 2004. – 18 с.; *Сова А.* Актуальні питання вивчення символіки українських молодіжних організацій Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. / А. Сова // Український визвольний рух. – Львів, 2007. – 36. 9. – С. 157–180; *Дем'янюк О. Й.* Український молодіжний рух Західної України: від зародження до боротьби за українську державність: монографія / О. Й. Дем'янюк. – Луцьк: Твердиня, 2007. – 180 с.; *Сіреджук П.* Космацька Січ: До 105-річчя виникнення / П. Сіреджук // Гуцульський календар на 2007 рік. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. 12. – С. 53–55; *Сіреджук П.* Сфрагістика, геральдика і вексилологія Космацької Січі / П. Сіреджук // Грегит. Історико-краєзнавчо-туристичний часопис регіонального об'єднання дослідників Гуцульщини м. Львова. – Львів, 2007. – Чис. 1. – Весна – літо. – С. 75–85; *Сова А. О.* Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» та «Луг» у Галичині (кінець XIX століття – 1939 р.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни». (На правах рукопису) / А. О. Сова. – Львів, 2008. – 240 арк.; *Сова А.* Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» та «Луг» у Галичині (кінець XIX століття – 1939 р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / А. О. Сова. – Львів, 2009. – 17 с.; *Гуйванюк М. Р.* Січковий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) / М. Р. Гуйванюк. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 254 с. та ін.

Особливе значення в діяльності січових товариств мала символіка. У 1900–1920-их роках, у період легального існування «Січі» в Галичині, січові товариства та їхні структурні підрозділи затвердили та використовували у своїй діяльності відповідну систему символів. Символіка – це умовне відображення подій, явищ, понять, ідей через конкретні властиві їм вияви – символи. Вона поширена у фольклорі, літературі та мистецтві. У вужчому значенні символіка – це сукупність символів певної галузі. Наприклад, державна символіка – герб, прапор, гімн; символіка товариств, організацій, об'єднань, гуртків, політичних партій, рухів, воєнізованих формувань тощо. Символіка охоплює емблематику, геральдику, сфрагістику, вексилологію, уніформістику, фалеристику, нумізматику, боністику, екслібристику та інші спеціальні історичні дисципліни. Певною мірою з нею пов'язані археологія, етнографія, архівознавство, генеалогія тощо⁸.

Символіка «Січі» знайшла своє втілення у емблемі, печатках, прапорах, металевих відзнаках, одностроях, марках, піснях-гімнах та різних виданнях⁹. Визначальний вплив на розробку та впровадження січової символіки мав Кирило Трильовський. За його головування, незважаючи на постійні перешкоди та заборони зі сторони влади, було розроблено та втілено в життя проекти різних символів. Це сприяло не лише розвитку січової символіки, а й позитивно вплинуло на зміцнення та впровадження січової ідеї на українських землях та в діаспорі. Символіка січових товариств ґрунтувалася на поєднанні таких основних компонентів: національні та державні символи; символи, пов'язані з періодами історії України – Київської Русі, козацько-гетьманським і подіями

⁸ Матусовський Г. Символіка в системі наукового знання / Г. Матусовський // Четверта геральдична конференція (Львів, 10–12 листопада 1994 року) : збірник тез повідомлень та доповідей. – Львів, 1994. – С. 51.

⁹ Докладніше див.: Сова А. Актуальні питання вивчення символіки українських молодіжних організацій Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. / А. Сова // Український визвольний рух. – Львів, 2007. – 36. 9. – С. 157–180; Сова А. Символіка українського пожежно-спортивного товариства «Січ»: генеза та історія / А. Сова // Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2005. – 36. 5. – С. 215–230.

сучасності. З ініціативи Кирила Трильовського у розробці символів брали участь відомі митці того часу та активні члени січової організації. Їхні проекти втілені у життя вирізнялися оригінальністю та самобутністю інтерпретацій. У своїх розробках вони спиралися на українську традицію та найновіші досягнення світової художньої думки і практики. Найбільш результативним у створенні системи символів для січової організації були 1900–1914 рр. У роки Першої світової війни та Української національної революції 1917–1921 рр. члени організацій намагалися за будь-яку ціну зберегти створені пам'ятки, зокрема прапори, відзнаки, однострої та печатки. У 1920-і роки спостерігався певний занепад у розвитку символіки. Адже польська окупаційна влада не була зацікавлена в діяльності подібних організацій. Тому не випадковими були переслідування членів товариств за носіння відзнак, використання прапорів та іншої атрибутики, а зрештою, і заборона «Січі». Завдяки українським січовим товариствам був накопичений значний досвід, який взято за основу створення символіки інших громадських утворень Галичини, зокрема, «Сокола», спортивного товариства «Україна», Українського спортивного союзу та Українських січових стрільців.

Автор висловлює особливу подяку директорові Центрального державного історичного архіву України у Львові Діані Пельц за сприяння у пошуку й копіюванні матеріалів.

1. Історіографія та джерела

В українській історіографії січовій сфрагістиці присвячено лише декілька розвідок. Зокрема Орест Круковський опублікував зображення 12 січових печаток, подавши їх класифікацію та опис¹⁰. Це печатки центрального товариства «Народних Спілок» у Коломиї (1910 р.), Головного комітету січового (1910 р.), «Повітової Січі» у Львові (1914 р.), мала і велика печатки Українського січового союзу у Львові (1914 р.), товариства «Січ» у Львові (1910 р.), товариства «Січ» у Стриганцях (1910 р.), товариства «Січ» у Хотіні (1910 р.), товариства «Січ» у Березові Середньому (1910 р.), товариства «Січ» у Ганусівцях (1910 р.), товариства «Січ» у Чорнокінцях Великих (1910 р.), товариства «Січ» у Корчині (1910 р.). У дисертації про січових рух у Галичині й на Буковині 1900–1914 рр. згадав про печатки чернівецький історик Микола Гуйванюк¹¹. У своїх дослідженнях він використав статтю О. Круковського, а також подав опис печатки «Січі» у громаді Синівці на Буковині, що зберігається у Державному архіві Чернівецької області¹². На печатці овальної форми у центрі зображено січовиків під час гасіння пожежі вогнегасною установкою¹³. Документ

¹⁰ Круковський О. Прапорництво, емблематика та печатки українських спортивно-освітніх організацій і товариств на західноукраїнських землях кінця XIX – початку XX століть / О. Круковський // Записки Наукового товариства імені Шевченка: Праці комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Львів, 1996. – Т. ССXXXI. – С. 278–289.

¹¹ Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец.: 07.00.01 – «Історія України». (На правах рукопису) / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – С. 69, 70, 83; Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – 22 с.; Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С. 79, 80, 94.

¹² Листування з центральною статистичною комісією і Серетським повітовим управлінням про створення товариства «Січ» у громаді Нижні Синівці // Державний архів Чернівецької області. – Ф. 3. – Оп. 2. – Спр. 23218. – Арк. 12.

¹³ Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук за спеціальністю: 07.00.01 – історія України. На правах рукопису / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – С. 70; Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С. 80.

із відбитком печатки товариства «Січ» у Космачі зберігається у приватному архіві історика Петра Сіреджука. Цей відбиток автор опублікував тричі, зокрема 2002 та 2007 років з нагоди 100-річчя та 105-річчя виникнення космацької «Січі»¹⁴. У видавництві «Темпора» 2010 р. вийшла у світ книга Петра Нестеренка «Історія українського екслібриса»¹⁵. Автор подав велику кількість екслібрисів¹⁶, однак помилково відніс до них печатку товариства «Січ» у с. Заваллі¹⁷. Зрозуміло, що в окремих випадках важко провести межу між печаткою та екслібрисом. Однак у цьому випадку йдеться саме про печатку.

У діаспорі українські вчені не приділяли належної уваги вивченню печаток січового руху. Відбитки печаток січових товариств досліджуваного періоду публікували лише як ілюстративний матеріал, не вказували їх розміри та інші характеристики, без яких неможливо визначити ролі цих пам'яток. Як приклад, можна назвати видання з нагоди 50-ліття виникнення Українських січових стрільців «За волю України», де подано печатки товариства «Січ» у Рогатині та товариства «Повітова Січ» у Мостиськах¹⁸. Аналогічна проблема існує в сучасній українській історіографії. Так, Олександр Куче-

---

¹⁴ *Сіреджук П.* Космацька Січ: (До 100-річчя виникнення) / П. Сіреджук // *Громада*. Історико-красназничо-туристичний часопис суспільно-культурного товариства «Гуцульщини» у Львові. – Львів, 2002. – Чис. 5. – С. 58; *Сіреджук П.* Космацька Січ: До 105-річчя виникнення / П. Сіреджук // *Гуцульський календар на 2007 рік*. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. 12. – С. 53; *Сіреджук П.* Сфрагістика, геральдика і ексиліологія Космача/П. Сіреджук // *Грегіт*. Історико-красназничо-туристичний часопис регіонального об'єднання дослідників Гуцульщини м. Львова. – Львів, 2007. – Чис. 1. – Весна – літо. – С. 80.

¹⁵ *Нестеренко П.* Історія українського екслібриса / П. Нестеренко. – К. : Темпора, 2010. – 328 с.

¹⁶ Екслібрис – художньо оформлений ярлик, книжковий знак, що наклеюється на внутрішній стороні обкладинки книжки і вказує на її власника, а також інформує про його професію, інтереси чи склад книгозбірні. Особливість екслібриса як символу полягає в його естетичній пробі, манері виконання, притаманній мистецтву мініатюри.

¹⁷ *Нестеренко П.* Історія українського екслібриса / П. Нестеренко. – К. : Темпора, 2010. – С. 108.

¹⁸ *За волю України: історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви. 1914–1964.* – Нью-Йорк : Видання Головної Управи Братства Українських Січових Стрільців, 1967. – С. LXXII.

рук у книзі «Рико Ярий – загадка ОУН», без будь-яких описів опублікував печатку української Далекосхідної «Січі»¹⁹.

Кілька публікацій, що стосуються аспектів цієї теми, належать Андрію Сові²⁰.

У Центральному державному історичному архіві (ЦДІА) України у Львові міститься чимало документів з відтисками та відбитками печаток українських громадських організацій кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Їхнє опрацювання дасть можливість з'ясувати особливості розвитку сфрагістики організації «Січ» на західноукраїнських землях у першій третині ХХ ст.

У цьому виданні охарактеризовано відбитки січових печаток, виявлені в ЦДІА України у Львові за такими ознаками: матеріал, форма, розмір, зображення, легенда. У додатку подано віднайдені відбитки. Джерельною основою дослідження став фонд № 847 (Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства «Січ», м. Львів). Усього проаналізовано 66 різних відбитків печаток, 59 з яких є січовими.

---

¹⁹ Кучерук О. Рико Ярий – загадка ОУН / О. Кучерук. – Львів : Піраміда, 2005. – С. 119.

²⁰ Сова А. Актуальні питання вивчення символіки українських молодіжних організацій Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. / А. Сова // Український визвольний рух. – Львів, 2007. – 36. 9. – С. 157–180; Сова А. О. Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» та «Луг» у Галичині (кінець ХІХ століття – 1939 р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / А. О. Сова. – Львів, 2009. – 17 с.; Сова А. Актуальні питання вивчення печаток українських організацій «Сокіл» «Січ» «Пласт» і «Луг» у Галичині (кінець ХІХ ст. – 1939 р.) / НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Інститут спеціальних історичних дисциплін Музею Шереметьєвих / А. Сова // Сфрагістичний щорічник. – К., 2011. – Вип. І. – С. 402–427 та ін.

До 847 фонду належать 5 справ²¹:

1. «Довідка про заснування і діяльність товариства» (1910 р.);
2. «Анкети про заснування, діяльність і керівний склад повітових і сільських відділів товариства» (1909–1910 рр.);
3. «Статут повітового комітету в Коломиї і Дидятичах» (1909 р.);
4. «Листи повітових комітетів і членів товариства про надіслання анкет, організаційну і культурну діяльність товариства» (1904–1911 рр.);
5. «Інвентарний опис фонду, складений у Львівському облдержархіві в 1951 р.» (1951 р.)²².

---

²¹ У путівнику ЦДІА України у Львові, виданому 2001 р., помилково вказано, що Головний комітет січовий проіснував до 1914 р. Див.: Центральний державний історичний архів України, м. Львів: путівник / автори-упорядники Ольга Гневишева, Уляна Сліпінська, Діана Пельц, Галина Сварник, Іван Сварник, Надія Франко. – Львів; К., 2001. – С. 192. Насправді період існування Головного комітету окреслюється 1908–1912 рр. У 1912 р. замість ГКС створено Український січовий союз (УСС). Докладніше див.: В єдності сила! В силі перемога // Січові вісті. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 1–7; Наша організація // Січові вісті. Письмо присвячене січовому і стрілецькому рухові, просвіті і науці. – Львів, 1913. – Лютий – март. – Чис. 2–3. – С. 19–23; Наша організація // Запорожець: Календар для народу на рік звичайний 1914 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1913. – С. 152–158; Про січовий рух // Запорожець: Календар для народу на рік звичайний 1921/Уложив Кирило Трильовський. – Відень, 1921. – С. 15; *Трильовський К.* З мого життя...: (Уривок зі спогадів) // Гей! там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей» / Зібрав і упорядкував Петро Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 13–77; *Трильовський К.* З мого життя / К. Трильовський. – К.; Едмонтон; Торонто : Таксон, 1999. – 279 с. та ін.

²² Див.: Інвентарний опис фонду 847 (Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства «Січ», м. Львів). – 2 арк.

2. Січові печатки: запровадження, опис та особливості використання

У 847 фондї ЦДІА України у Львові всього виявлено 66 відбитків печаток. З них товариств «Січ» – 59, «Просвіти» – 4, особистих (Кирила Трильовського) – 2, товариства «Січ» у підпорядкуванні «Сокола-Батька» – 1. Печатками «Просвіти» завірили звіти три січові товариства, тому їх також розглянуто у цьому дослідженні.

Основні виявлені печатки містяться у питальнику Головного комітету січового. Його розіслано усім січовим осередкам Галичини 1909 р. Ось що з цього приводу 18 серпня 1911 р. писав Іван Чупрей²³ у листі до Андрія Жука²⁴:

²³ Чупрей Іван (1882–05.12.1923) – громадський та політичний діяч. Народився у с. Печеніжині. Закінчив гімназію у Коломиї, матуру здав у львівській гімназії, закінчив Львівський університет. Працював в адвокатській канцелярії Кирила Трильовського у Коломиї та Яблуневі. На прохання Володимира Гнатюка збирав і записував на Гуцульщині фольклорно-етнографічні матеріали. У 1911–1912 рр. допомагав Гнатові Хоткевичу в організації гастролей Гуцульського театру, який виступав у селах Галичини. У першій чверті ХХ століття брав активну участь у виданні в Коломиї радикальних газет, журналів, календарів («Зоря», «Запорожець», «Отаман» тощо); у заснуванні читалень «Просвіти», товариств «Січ». У роки Першої світової війни працював в Українській бойовій управі, Союзі визволення України, воював у рядах Української галицької армії. Останні роки свого життя провів в Умані, де працював у друкованому органі «Вісти» та завідував бібліотечною секцією «Народної освіти». Помер в Умані. Докладніше див.: Іван Чупрей // Народний ілюстрований календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1926. – Львів: Коштом товариства «Просвіта» у Львові, 1925. – С. 281–282; Іван Чупрей // Гей! там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей» / Зібрав і упорядкував Петро Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 291–292; *Гуйванюк М. Р.* Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) / М. Р. Гуйванюк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – С. 214.

²⁴ Жук Андрій (псевдоніми та криптоніми – А. Андрієнко, А. Ільченко, А. Вовчанський, Хруц, А. Беволит, А. Кригський, А. Ж., А. Б., А. К-ий, А. В., *Observer*; 01.07.1880–03.09.1968) – громадський і політичний діяч, публіцист, кооператор, історик революційного руху та суспільно-політичної думки, геополітик. Дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1961). Народився у с. Вовчок (тепер с. Вовчик Лубенського р-ну Полтавської обл.). З 1909 р. належав до Революційної Української Партії, а з 1905 р. – один з лідерів Української соціал-демократичної робітничої партії, член ЦК УСДРП, співробітник друкованих партійних органів «Гасло» тощо. Декілька разів ув'язнювався російськими репресивними органами. Наприкінці 1907 р. змушений виїхати в Галичину. Займався публіцистичною діяльністю, співпрацював з газетами соціал-демократичного («Земля і Воля»,

«Високоповажаний Пан Андрій Жук,
у Львові, вул [иця] Театинська²⁵, 12.

Посилаємо Вам деякі дані про наші Січи (самостійні). Також залучаємо табелю після літ.

Квєстіонарі ми розсилали у 1909 році та відповідий пришло менше як половину. Коли хочете їх переглянути, то можемо Вам їх післати.

Такі квєстіонарі (чисті) маємо ще, в запасі і може будемо їх розсилати з кінцем сего року – як будуть гроші. На се треба $762x^3$ с [отиків] = 22 К [орони] 86 с [отиків].

Оден такий квєстіонар посилаємо Вам. Коли би Ви хотіли розіслати їх – то звольте подати які питання уважали би Ви за відповідне додати, ми відбили би їх додатково (– рівно ж як будуть гроші –) і розіслали би відси впрост до Січий.

Числа членів усіх Січий годі подати. У квєстіонарах є подано – але як сказано не всі Січи поприслали відповіді. Се однако ж не є ознакою того, що ті Січи сплять, – противно ми знаємо звідки инде, що багато Січий тих дуже гарно розвиває ся. Не поприслали однако ж відповідий тому, що наш мужик до писаня дуже тяжкий.

Просимо відповісти, чи треба Вам відповідий на квєстіонарі з 1909 р., – і що ще треба доповнити, – а далі чи зможете прислати гроший на розсилку і друк додатку до квєстіонаря.

Здорові були!

Д-р. Кирило Трильовський в Яблоніві Голова Г [оловного] К [омітету] С [ічового].

«Ірація») і націонал-демократичного («Діло», «Рада») напрям, редагував журнали «Економіст» і «Самопоміч». У 1914–1918 рр. – один з засновників і чільних членів Союзу визволення України, Головної української ради, Загальної української ради. У період існування Української Народної Республіки – співробітник українського посольства у Відні та радник Міністерства закордонних справ УНР. З 1930 р. проживав у Львові, де керував статистичним бюро Ревізійного союзу українських кооперативів (РСУК), редагував часописи «Хортиця» і «Крайова Кооперація». З 1940 р. перебував у Відні. Автор численних статей з суспільно-політичних і економічних проблем. Помер у Відні. Докладніше див.: *Папер І. Андрій Жук / І. Папер, Р. Пастушенко // Українські кооператори. Історичні нариси.* – Львів : Укоопосвіта Львівської комерційної академії, 1999. – Кн. 1. – С. 281–295; *Гирич І. Жук Андрій Ілліч / І. Гирич // Енциклопедія історії України: в 5 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – С. 170–171.*

²⁵ Тепер вул. М. Кривоноса.

Канцелярія Головного Комітету Січового Чупрей Іван»²⁶. Друкований бланк звіту Головного комітету січового містив 34 питання, які охоплювали різні аспекти діяльності січових товариств²⁷:

- 1) Кілько членів має Ваша «Січ»?
- 2) Чи «Січ» має де сходитися? А як ні то де сходиться?
- 3) Кілько корон маєтку має «Січ»?
- 4) Як велика річна вкладка?
- 5) Кілько членів заплатило вкладку в останньому році, а кілько не заплатило?
- 6) Чи «Січ» має які знаряди пожежарничі і які? Чи має які знаряди до гімнастики і які?
- 7) Чи є в громаді сикавка²⁸ і чи «Січи» дозволено її уживати в разі потреби?
- 8) Чи козаки роблять вправи пожежарничі і гімнастичні і як часто?
- 9) Чи «Січ» має майдан на вправи? До кого він належить?
- 10) Чи «Січ» висилала кого на пожежарничо-гімнастичний курс? Де відбувався той курс і коли? Кого посилали? Як не посилали на жадний курс, то чому?
- 11) Чи «Січ» гасила який вогонь і у кого?
- 12) Чи дістала за себе яку нагороду або похвалу і від кого?
- 13) Чи «Січ» має яку бібліотеку? Кілько є книжок у ній?
- 14) Які газети передплачує «Січ»?
- 15) Кілько членів є письменних, а кілько неписьменних?
- 16) Чи провадить ся в Січи науку письма для неписьменних? Хто учить? А як не провадить ся, то чому?
- 17) Чи «Січ» устроювала доси які фестини, вечерки, представлення театральні, курси пожежарничо-гімнастичні, і коли? Чи ходять на Різдво колядувати?
- 18) Чи члени носять ленти?
- 19) Чи за себе робить хто труднощі? Хто?

²⁶ ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 6–7. Лист публікуємо, зберігаючи стиль і мову оригіналу, за незначними виправленнями, що стосуються написання окремих слів.

²⁷ ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – 543 арк.

²⁸ Сикавка – вогнегасник.

20) Чи члени уміють співати січові і патріотичні пісні? Які?

21) Чи «Січ» має свій хор? Хто провадить?

22) Чи «Січ» має свою музику? Кілько інструментів?

23) Чи устроює «Січ» для своїх членів забави з танцями? Як часто? Чи робить хто за се які труднощі? Хто?

24) Хто в селі, що не належить до Січи, є приятелем Січи і її допомагає та радить в потребі? Хто найбільше старає ся о розвиток «Січи»?

25) Хто в селі є ворогом «Січи»? Чи дуже шкодить? Як і чому?

26) Чи в селі є які другі товариства пожарничо-гімнастичні? Як відносять ся їх члени до Січи?

27) Чи «Січ» має зносини з другими сусідними «Січами»? Чи ходить на їх фестини, представлення і т. д.?

28) Котрі сусідні «Січи» добре розвиваються, а котрі сплять?

29) Чи члени старають ся з'єднати для Січи якнайбільше членів? Чи заохочують людей з сусідних сіл, аби заложили в себе «Січ»?

30) Чи у «Січи» є така встанова, що жаден Січовик не сміє уживати напиктів алькоголевих (горівки, пива, вина, руму і т. д.)? Як ні, то чому не заведено і чи є надія, що заведе ся?

31) Чи нема ще яких подібних установ приміром щодо куреня, помочи товаришеви в нещастю і т. п.

32) Чи Ваша Січ сповнила свій моральний обов'язок і чи післала річну вкладку від себе в квоті 2 К [орони] до скарбу Головного Комітету Січового (до рук Д-ра Мирона Вахнянина лікаря у Львові, ул [иця] Льва Сапіги²⁹ проти жандармерії)? Як не післала, то чому?

33) Чи Січ спроваджує собі щороку для членів календар «Запорожець»?

34) Чи є у вашім повіті Січ повітова? Кілько членів вашої Січи належить до Січи повітової?

Імена і назвиска³⁰ старшини (кошовий, писар, осавула, обозний (учитель), скарбник, I. четар, II. четар, III. четар, IV. четар).

²⁹ Гловер вул, Степана Бандери.

³⁰ Назовсько, назвище – прізвище.

До Головного комітету січового звіту надіслали всього 216 товариств (майже 1/3 від всіх існуючих осередків)³¹ із 34 повітів Галичини³². Їх завірили організаційною печаткою лише 56 «Січей» та печаткою «Просвіти» – 3 «Січі» (див. таблицю). З них по повітах: Бережани – 3, Бібрка – 2, Борщів – 1, Бучач – 5, Копичинці – 1, Гусятин – 1, Долина – 4, Заліщики – 1, Зборів – 1, Калуш – 1, Коломия – 6, Косів – 1, Львів – 3, Перемишль – 2, Печеніжин – 3, Підгайці – 2, Рогатин – 3, Самбір – 1, Снятин – 7, Сокаль – 3, Stanisлавів³³ – 2, Стрий – 2, Тернопіль – 1. Найкраще січова організація розвивалася на Снятинщині. Тому не дивно, що саме тут найбільше було товариств, які мали печатки.

Цікаво поглянути на кількісну характеристику товариств «Січ», які мали печатки за станом на березень 1910 р.:

1 печатка – товариство «Січ» (засноване 1902 р.);

5 – (1903 р.);

3 – (1904 р.);

4 – (1905 р.);

6 – (1906 р.);

2 – (1907 р.);

8 – (1908 р.);

17 – (1909 р.);

4 – (1910 р.);

6 – (відсутня дата).

Вказані цифри свідчать про те, що січові товариства організовані у перших роках ХХ ст. не поспішали виготовляти печатки. Ті ж осередки, які створювалися у 1909 р. та на початку 1910 р., навпаки, прагнули за всяку ціну мати всю потрібну атрибутику, в тому числі і печатку.

³¹ На кінець 1909 р. у Галичині налічувалося 617 товариств «Січ», з них у 1900 р. засновано – 1 товариство, 1901 р. – 1, 1902 р. – 4, 1903 р. – 104, 1904 р. – 118, 1905 р. – 33, 1906 р. – 75, 1907 р. – 90, 1908 р. – 114, 1909 р. – 77. У 1910 р. організовано ще 107 січових осередків. Докладніше див.: Заложено в Галичині Січій в році // Січові вісти. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 8–9; Заклинський Р. Кілько є Січій в Галичині / Р. Заклинський // Січові вісти. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 13–14.

³² Круковський О. Прапорництво, емблематика та печатки українських спортивно-освітніх організацій... – С. 287.

³³ Тепер м. Івано-Франківськ.

Осередки товариства «Січ» у Галичині, які мали печатки, за станом на березень 1910 р.³⁴

№ п/п	Повіт	Населений пункт	Дата заснування товариства	Кошовий	Кількість членів		
					жін.	чол.	разом
1	Бережани	Жуків	24.10.1909 р.	Недільський Дмитро	–	51	51
2	Бережани	Лісники	1902 р.	Чвартицький Ілько	–	30	30
3	Бережани	Стриганці	1908 р.	Юзефик Павло	–	64	64
4	Бібрка	Гринів	1.05.1910 р.	Репен Микола	–	34	
5	Бібрка	Під'ярків	1906 р.	Санан Андрух	–	36	36
6	Борщів	Більче Золоте	1909 р.	Шологон Василь	–	77	77
7	Бучач	Баранів	28.02.1909 р.	Кордик Федь	30	72	102
8	Бучач	Лазарівка	1909 р.	Гранат Іван	29	30	59
9	Бучач	Жизномир	15.02.1909 р.	Дмитрів Гнат	35	56	91
10	Бучач	Тростянци	1909 р.	Галушка Олекса	50	57	107
11	Бучач	Яргорів	1909 р.	Ковальчук Микола	84	16	100
12	Копичинці	Копичинці	1907 р.	Пендзівал Іван	32	99	131
13	Гусятин	Чорнокінці Великі	1909 р.	Пентак Гнат	56	99	155
14	Долина	Мізунь Старий	1908 р.	Гиндач Михайло	23	50	73
15	Долина	Надіїв	–	Бассараб Гриць	–	145	145
16	Долина	Пациків	1909 р.	Супрун Теодор	49	74	123
17	Долина	Сваричів	1908 р.	Семенчук Петро	–	56	56
18	Дрогобич	Бінич Гаї Нижні ³⁵	1908 р.	Стецько Іван	–	30	30
19	Заліщики	Блищанка	1906 р.	Білинський Омелян	21	55	76
20	Зборів	Сервирі	1908 р.	Жулецький Стефан	–	15	15
21	Калуш	Хотінь	1905 р.	Посацький Петро	12	50	62
22	Коломия	Замулінці	1903 р.	Гавриш Семен	20	40	60

³⁴ Таблиця складена за: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847 (Анкети про заснування, діяльність і керівний склад повітових і сільських відділів товариства). – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1–543. Назви населених пунктів подано за тодішнім адміністративно-територіальним поділом. Пропущена або не вказана інформація позначена «–».

³⁵ Питальник, поданий до Головного комітету січового у березні 1910 р., був завірений печаткою «Просвіти».

23	Коломия	Корнич	1906 р.	Оленюк Василь	40	196	236
24	Коломия	Матеївці	1909 р.	Поньопко Тимофій	18	37	55
25	Коломия	Перерів	1905 р.	Палійчук Іван	12	44	56
26	Коломия	Сопів	–	Свірник Яків	–	21	21
27	Коломия	Хлібичин Лісний	1907 р.	Ситар Іван	15	44	59
28	Коломия	Хомяківці ³⁶	1909 р.	Хередарик Михайло	19	29	48
29	Косів	Устеріки	1909 р.	Меничук Юрій	24	52	76
30	Львів	Львів	1909 р.	Вахнянин Мирон	40	127	167
31	Львів	Милошовичі	1910 р.	Михальський Михайло	–	45	45
32	Львів	Селиська	1908 р.	Шелемей Федір	–	47	47
33	Перемишль	Микуличин	1906 р.	Полатайко Іван			
34	Перемишль	Горохівці	1905	Двумат Михайло	–	37	37
35	Печеніжин	Березів Вижній	1908 р.	Симчич Іван	15	135	150
36	Печеніжин	Березів Середній	1910 р.	Лотовський Микола	12	20	32
37	Печеніжин	Люча	1908 р.	Кацелюк Дмитро	39	94	133
38	Підгайці	Бенева	–	Завлуха Василь	3	39	42
39	Підгайці	Завалів	–	Вергун Сильвестер	25	48	73
40	Рогатин	Козарі	1904 р.	Федик Василь	–	32	32
41	Рогатин	Пуків	листопад 1909 р.	Сверіда Теодор	36	134	170
42	Рогатин	Фирлиєв	1909 р.	Кічула Іван	–	65	65
43	Самбір	Береги	1908 р.	Волошин Михайло	10	80	90
44	Снятин	Заболотів Кут Горішний	–	Роба Микола	18	54	72
45	Снятин	Зібранівка	1.10.1909 р.	Тумачік Яків	20	50	70
46	Снятин	Красноставці	1904 р.	Печенюк Василь	61	80	141
47	Снятин	Любківці	1910 р.	Маковійчук Микола	22	40	62
48	Снятин	Микулинці	–	Чікіль Антон	60	100	160
49	Снятин	Орелець	1903 р.	Григорович Петро	26	64	90
50	Снятин	Тулова	1903 р.	Фотчук Павло	30	90	120

³⁶ Питальник, поданий до Головного комітету січового у березні 1910 р., був завірений печаткою «Просвіти».

51	Сокаль	Ниновичі	1903 р.	Варинця Микола	10	64	74
52	Сокаль	Перв'ятичі	15.08.1909 р.	Хомяк Іван	15	64	79
53	Сокаль	Сокаль	1903 р.	Матвієвський Володимир	–	52	52
54	Станиславів	Ганусівка	1904 р.	Регей Іван	49	90	139
55	Станиславів	Тязів	1906 р.	Литвинець Панас	20	60	80
56	Стрий	Корчин Рустикальний	1906 р.	Безушко Гринь	–	26	26
57	Стрий	Стрий	1909 р.	–	2	13	15
58	Тернопіль	Козівка	1905 р.	Сагаль Михайло	60	92	152
59	Товмач	Юрківка ³⁷	1909 р.	Вовк Федір	8	52	60

Для січових печаток, виявлених у 847 фондї ЦДІА України у Львові, використовувалося фіолетове чорнило – 49 (83%), рідше чорне – 2 (3,3%) та червоне – 1 (1,6%). Коричневих відбитків збереглося 7 (№ 15, 26, 31, 32, 37, 58, 61) (11,8%). Це ті фіолетові відбитки печаток, які під впливом зовнішніх чинників набули коричневого відтінку. Наразі не виявлено печаток із сухим тисненням, які застосовували у своїй діяльності інші молодіжні товариства цього часу³⁸.

Січові товариства мали печатки круглої – 46 (77,9%), прямокутної – 8 (13,5%) та овальної – 5 (8,4%) форми.

Єдиного стандарту для печаток не було, а їхні розміри коливались: круглі в межах від 29 мм (товариство «Січ» у Тялові (див. каталог, № 57) до 42 мм (товариство «Січ» у Корничи (№ 26), товариство «Січ» в Устеріках (№ 58), товариство «Січ» у Тулові (№ 56), прямокутні – від 39x18 мм (товариство гімнастичне «Січ» в Більчу Золотім (№ 11) до 67x31 мм (Головний комітет січовий (№ 4), овальні від 38x25 мм (товариство «Січ» у Перв'ятичах (№ 43) до 53x24 мм (товариство «Січ» у Хотині (№ 60).

³⁷ Письмо, поданий до Головного комітету січового у березні 1910 р., був завірний двома різними печатками «Просвіти».

³⁸ Наприклад, товариство гімнастичне у Львові мало печатку із сухим тисненням. Підтек круглий, розмір – 23 мм, без зображення, текст розділений двома зірочками та двома квіточками. Див.: ЦДІА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк. 14; Ф. 410. – Оп. 1. – Спр. 55. – Арк. 13.

Зображення на печатках були такими: 1) дві руки в потиску тримають серп³⁹ – 23 відбитки (38,9%); у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп – 11 відбитків (18,6%), зокрема 1 відбиток з літерами Р. П. обабіч серпа; всього 34 відбитки (57,6%); 2) Лев у короні, повернений ліворуч, спирається передніми лапами на скелю – 1 відбиток (1,6%); 3) дві перехрещені гантелі – 1 відбиток (1,6%); 4) погруддя Тараса Шевченка – 1 відбиток (1,6%); 22 печатки (37,2%) мали лише шрифтове зображення без жодних сюжетних зображень.

Легенди печаток виконувалися друкованим шрифтом, написи були україномовними, часто вживалися скорочення: «гор» – горішній, «гiмн» – «гiмнастичне», «огн», «огнев» – огневої, «п. л. б. П.» – по лівий бік Пруту, «пож» – пожарне, «руст» – рустикальний, «стор», «сторож» – сторожи, «тов» «товарист» – товариство.

На печатці товариства «Січ» у с. Ганусівцях є літери «Р. П.» (№ 14). Ось що про це писав голова «Січі» Кирило Трильовський: «На капелюсі, згл [ядно] на шапці кожний «Січовик» повинен був мати червоне перо, припняте січовою металевою зорею. Мала вона вісім кінців, по її середині дві руки держали серп, символ селянських робочих рук. Побіч серпа в металі витиснені букви Р. П. (Радикальна Партія)⁴⁰, бо

³⁹ Докладніше про емблему «Січі» див.: *Сова А.* Емблема українського пожежно-спортивного товариства «Січ» / А. Сова // *Знак. Вісник Українського геральдичного товариства.* – Львів, 2005. – Лютий. – Чис. 35. – С. 4.

⁴⁰ Українська радикальна партія (спершу – Русько-українська радикальна партія; з 1926 р. – Українська соціалістично-радикальна партія) – перша українська політична партія, заснована 1890 р. у Львові. Засновниками і лідерами були І. Франко (до 1899 р.), В. Будзиновський, С. Данилович, Є. Левицький. У своїй діяльності партія прагнула поєднувати відстоювання соціальних інтересів українських селян Галичини з захистом національних прав українського народу. Під час внутрішньопартійних дискусій вперше висунуто й обґрунтовано постулат політичної самостійності України у книзі Ю. Бачинського «Україна irredenta». Діячі партії відіграли значну роль в організації селянських страйків у Галичині 1902 р., січового руху (К. Трильовський), обіймали провідні посади в уряді ЗУНР (Л. Бачинський, Д. Вітовський, Г. Дувір'як, І. Макух, А. Шмігельський). Основні видання: «Народ», «Хлібороб», «Громадський голос». У 1919–1939 рр. УРП була однією з найвпливовіших легальних партій Галичини. У 1926 р. об'єдналася з волинською Українською соціально-революційною партією в Українську соціалістично-радикальну партію. Докладніше див.: *Грицак Я.* «Молоді» радикали в суспільно-політичному житті Гали-

спершу «Січі» мали зовсім радикальний характер»⁴¹. Січові відзнаки вперше запроваджено в широкий обіг стараннями Кирила Трильовського на вічі радикальної партії, яке відбулося 5 жовтня 1900 р. Він у своїх спогадах писав: «Тут мушу зазначити ось що: ті радикальні, тобто січові відзнаки-зірки були восьмикутні. Відзнаки жидівських націоналістів-сіоністів були шестикутні, тобто два трикутники, складені навпоперек. Натомість зірки комуністично-більшевицької партії, яка появилася щойно 1903 року, три роки пізніше, ніж я впровадив у радикальній партії згадані відзнаки, були п'ятикутні. Така сама справа з серпом на радикальній і січовій відзнаці. І серп той на прапорах та відзнаках комуністично-більшевицької партії з'явився набагато пізніше. На жаль, відзнака радикальної партії не прийнялася масово між її членами, бо та моя ідея немалу заздрість викликувала навіть між моїми партійними товаришами. «Що це Трильовський вигадує собі якісь речі, а ми мали б потурати тому?» – говорили. Взагалі можна зауважити: у нашій спільноті кожна нова ідея зараз мусить мати опозицію. Скільки то ворогів надбав я собі через мої «Січі» не тільки поза радикальною партією, але таки між самими радикалами! А нігде правди діти – якраз я з самого початку їхнього існування старався надавати радикального характеру, я просто таки врятував радикальну партію від розвалу в 1903 році. А яку національно-виховну роль ті «Січі» відіграли в нашому народі!»⁴².

Текст на печатках часто був розділений зірочкою (Голошній Комітет Січовий (№ 3), товариство гімнастичне і сторожів огневої «Січ» в Надіїві (№ 39); двома зірочками (товариства «Січ» у Берегах (№ 8), Блищанці (№ 12), Гриневі (№ 16),

⁴¹ Чини / Я. Грицак // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – Львів, 1991. – Т. ССХХІІ: Праці історико-філософської секції. – С. 71–110; *Грицак Я.* Українська радикальна партія / Я. Грицак // Довідник з історії України (А–Я) : посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і допов. – К.: Генеза, 2001. – С. 945–946.

⁴² *Трильовський К.* З мого життя... (Уривок зі спогадів) / К. Трильовський // Гей! Там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей»/Зібрав і упорядкував Петро Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 15.

⁴³ *Трильовський К.* З мого життя / К. Трильовський. – К.; Едмонтон; Торонто : Таксон, 1999. – С. 112, 113.

Замулинцях (№ 21), Корничі (№ 26), Корчині Рустикально-му (№ 27)⁴³, Красноставцях (№ 28), Лазарівці (№ 29), Львові (№ 34), Микулинцях (№ 36), Милошовиччах (№ 38), Пацикові (№ 42), Пукові (№ 46), Сокалі (№ 50), Стрию (№ 54); Тулові (№ 56), Тязові (№ 57), Устеріках (№ 58), Чорноківцях Великих (№ 13), товариства гімнастичні і сторожи огневої «Січ» у Копичинцях (№ 25) та Сваричові (№ 47), товариство гімнастично-пожарне «Січ» у Ганусівці (№ 14); двома квіточками (товариство «Січ» у Стриганцях (№ 53); двома крапочками (товариство гімнастичне і сторожи огневої «Січ» у Сервирах (№ 49).

Печатки активно функціонували в усіх сферах січового діловодства. Ними завіряли звіти, листи, книги протоколів, звернення тощо. Чимало січових документів завірялися особистими печатками Кирила Трильовського (№ 1, 2), деякі – печатками «Просвіти» (№ 63-66). Печатки коштували⁴⁴ 2,6 корони у Макса Глязермана у Львові (№ 67-69)⁴⁵, 3-4 корони в І. Оберлендера у Коломиї (№ 70-72)⁴⁶ тощо.

На документах 847 фонду є дев'ять відбитків однієї і тієї ж печатки товариства «Січ» у Кутах (№ 62)⁴⁷, всі вони належать до сокільських сфрагістичних пам'яток. Річ у тім, що «Січ» у Кутах підпорядковувалася організації «Сокіл-Батько» у Львові. Про це свідчать сокільські документи. Нагадаємо, що осередки, підпорядковані товариству «Сокіл-Батько», могли мати дві назви «Сокіл» або «Січ», що не заборонялося

⁴³ Рустикальні землі (від лат. *rusticus* – селянський) – назва земельних угідь, що переходили у спадок. Докладніше див.: *Стеблій Ф. І.* Рустикальні землі / Ф. І. Стеблій // Радянська енциклопедія історії України / А. Д. Скаба (відповідальний редактор), Б. М. Бабій, С. М. Бібіков та ін. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1972. – Т. 4. – С. 38; *Стеблій Ф.* Рустикальні землі // Довідник з історії України (А–Я): посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і допов. – К.: Генеза, 2001. – С. 695–696.

⁴⁴ Про вартість печаток та фірми, де їх виготовляли, йтиметься в нашій окремій публікації.

⁴⁵ Запорожець, календар для народу на рік звичайний 1914 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1913. – [сторінка нумерована]; Січова Зірниця. Підручний часословець на 1919 рік до вжитку і науки для української молоді і старших. – Коломия, 1919. – С. 126.

⁴⁶ Запорожець, календар для народу на рік звичайний 1909 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1908. – [сторінка нумерована].

⁴⁷ ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 11, 12, 12 зв., 13 зв., 14.

статутами. Перша «Січ» «Сокола-Батька» заснована 6 жовтня 1909 р. у Хмелевій (тепер Заліщицький р-н Тернопільської обл.). За станом на 15 жовтня 1913 р. «Сокіл-Батько» об'єднував 30 руханкових осередків «Сокіл», 552 руханково-пожежних осередків «Сокіл» і 311 руханково-пожежних осередків «Січ»⁴⁸. Тому, вивчаючи історію початку ХХ ст., неприпустимо ототожнювати товариства «Січ» «Сокола-Батька» з аналогічними структурами під керівництвом Кирила Трильовського⁴⁹, що існували впродовж 1900–1930 рр. Прагнення до об'єднання в одну організацію були, однак цей процес бажаних результатів не дав. Про об'єднання січових та сокільських товариств часто писала тогочасна преса, вважаючи це найкращим кроком для зміцнення та розбудови єдиної молодіжної структури⁵⁰. Цікавим джерелом, найбільш повнішим за весь період існування товариств «Сокіл» у Галичині до Першої світової війни, є звіт за 1912–1913 рр., який склала на основі присланих відчитів організаційна секція «Сокола-Батька» 30 червня 1913 р.⁵¹. Як там зазначено, товариство «Січ» у Кутах входило до 51 округу Білий Камінь 12 області Золочів⁵². Організація заснована 1910 р. За станом на 30 червня 1913 р. її кошовим був Іван Ясіновський, отаманом Федір Кіпран, членів 144, з яких чоловіків – 100, жінок – 44, вартість інвентарю та нерухомості становила 300 корон,

⁴⁸ Двадцять літ «Сокола-Батька» // Календар «Вістий з Запорожа» на 1914 рік. 1 річник. – Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожа», 1913. – С. 202.

⁴⁹ Про це докладніше див.: *Сова А.* Актуальні питання вивчення печаток українських організацій «Сокіл» «Січ» «Пласт» і «Луг» у Галичині (кінець ХІХ ст. – 1939 р.) / *А. Сова* // Сфрагістичний щорічник. – К.: НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут спеціальних історичних дисциплін Музею Шереметьєвих, 2011. – Вип. І. – С. 402–427.

⁵⁰ Див. наприклад: «Соколи» і «Січи» в 1903-ім році // Діло. – Львів, 1904. – 12 (25) січня. – Чис. 8 – С. 1–2; Б.Б. Не ділім ся, але єднаймо ся // Народне Слово. – Львів, 1911. – 22 серпня. – Чис. 551. – С. 4–5; Брат з Запорожа. До згоди! Стаття надіслана з закордонної України // Народне Слово. – Львів, 1911. – 24 серпня. – Чис. 552. – С. 4–5.

⁵¹ Перепись «Соколів» і «Січей» «Сокола-Батька» з 1912/13 // Календар «Вістий з Запорожа» на 1914 рік. 1 річник. – Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожа», 1913. – С. 82–135.

⁵² Там само. – С. 126–128.

готівка в касі 32,71 корон, переносний вогнегасник, прапор⁵³. Дещо докладнішу інформацію про керівництво організації дає «Пропам'ятна Книга Прапора Товариства «Січ» в Кутах» (№ 62)⁵⁴, датована 15 червня 1913 р. У книзі читаємо: крім названих осіб, до керівного складу січової організації в Кутах входили: осаул Микола Бакун, обозний Пилип Кіпранишин, скарбник Дмитро Мельник, писар Микита Ґогоша; провірна комісія: Михайло Масло, Василь Мисак, Іван Цап; четарі: Степан Паланиця, Михайло Кучерас, Микола Васьків, Оксана Паланиця, Ганна Масло⁵⁵.

---

⁵³ Там само. – С. 126.

⁵⁴ ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 14–22 зв.

⁵⁵ Там само. – Арк. 21.

Висновки

Отже, опубліковані відбитки печаток дають можливість з'ясувати розвиток сфрагістики організації «Січ» у першій третині ХХ ст. На печатках січові осередки використовували передусім елементи січової символіки (дві руки в потиску тримають серп і восьмипроменею зорю), рідше територіальні символи (наприклад, зображення Льва на печатці «Січі» с. Великі Чорнокінці (тепер село Чортківського р-ну Тернопільської обл.) або портретні зображення (наприклад, Тараса Шевченка на печатці «Січі» с. Корчину Рустикального (тепер село Корчин Сколівського р-ну Львівської обл.)). Третина опублікованих печаток мали лише шрифтове зображення, без сюжетних рисунків. Січові товариства у розробці символів були досить консервативними, тому на їхню символіку вплив зі сторони інших організацій того часу був незначний. Це підтверджується, зокрема, і сфрагістичними пам'ятками. Лише на одній січовій печатці с. Козівка (тепер село Тернопільського р-ну Тернопільської обл.), поданій у публікації, зображені перехрещені гантелі. Останні в поєднанні з зображенням сокола широко використовувалися на печатках організації «Сокол». Будучи специфічним джерелом історичної інформації, печатки «Січі» допомагають вивчати пам'ятки фалеристики, вексилології, уніформології, боністики, нумізматики, геральдики, емблематики, філокартії, філателії тощо; встановити дати про джерело, його автора, час створення; доповнити відомості з інших джерел. Водночас не слід забувати про мистецьку цінність печаток, що є свідченням культурних та художніх уподобань своєї доби.

Сьогодні є потреба каталогізації печаток «Січі» та інших товариств Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Чимало сфрагістичних січових пам'яток збереглося на документах в інших фондах ЦДІА України у Львові (№ 146 (Галицьке памісництво, м. Львів), 309 (Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів), 312 (Українське спортивне товариство «Сокол-Ват'ко», м. Львів); 348 (Товариство «Просвіта», м. Львів), 366 (Боберський Іван (1873–1947), педагог, організатор, україн-

ського спортивного руху в Галичині та за кордоном, голова товариства «Сокіл-Батько» у Львові, професор), 389 (Верховна пластова команда, м. Львів), 410 (Тисовський Олександр (1886–1968), професор біології, педагог, письменник, засновник «Пласту», суспільно-політичний діяч), Державного архіву Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей, музейних та приватних колекціях. Сподіваємося, що наукове опрацювання відбитків та матриць цих печаток побачить світ у майбутніх публікаціях українських вчених.

Автор буде вдячний за відгуки, коментарі та додаткову інформацію, яку просить надсилати на електронну адресу: andrijsova@yahoo.com.

Каталог

Штампи Кирила Трильовського

ДР. КИРИЛО ТРИЛЬОВСКИЙ

№1. Матеріал: фіолетове чорнило.
Форма: прямокутна.
Розмір: 53х6 мм.
Зображення: без сюжетного зображення.
Легенда:
ДР КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ.
Датування: 15.08.1911 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 5, 7.

в ЯБЛОНОВІ

№2. Матеріал: фіолетове чорнило.
Форма: прямокутна.
Розмір: 30х³ мм.
Зображення: без сюжетного зображення.
Легенда: в ЯБЛОНОВІ⁵⁶.
Датування: 23.08.1910 р. – 8.08.1911 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 20, 41, 68, 124, 296, 323, 327, 370, 512, 520, 532; Спр. 4. – Арк. 7.

Печатки та штампи Головного комітету січового

№3. Матеріал: фіолетове чорнило.
Форма: кругла.
Розмір: 36 мм.
Зображення: дві руки в потиску тримають серп.
Легенда: ГОЛОВНИЙ КОМІТЕТ СІЧОВИЙ. Текст розділений зірочкою.
Датування: не раніше 23 березня 1910 р.
– не раніше 7 квітня 1910 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 146, 150, 152, 434.

⁵⁶ Яблунів – тепер село Галицького р-ну Івано-Франківської обл.

ГОЛОВНИЙ
КОМІТЕТ СІЧОВИЙ.

18 VIII. 1911

ч 649

№ 4. Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 67х31 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ГОЛОВНИЙ КОМІТЕТ СІЧОВИЙ, VIII. 1911 Ч....

Датування: 18.08.1911 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 6.

№ 5. Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 58х8 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: КАНЦЕЛЯРИЯ Головного Комітету Січового.

Датування: 18.08.1911 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 7.

Печатки та штампи січових товариств

№ 6. Баранів (тепер у складі села Задарів Монастирського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в БАРАНОВІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 117 зв.

ТОВАРИСТВО
ПОЖАРНИЧО-ГІМНАСТИЧНЕ
„СІЧ”
в БЕНЕВІЙ.

№7. **Бенева** (тепер село Терехівлянського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 64x17 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО ПОЖАРНИЧО-ГІМНАСТИЧНЕ «СІЧ» в БЕНЕВІЙ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 338, 339 зв.

№8. **Береги** (тепер село Самбірського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 41 мм.

Зображення: у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в БЕРЕГАХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 377 зв.

№9. **Березів Вижній** (тепер село Верхній Березів Косівського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34,5 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Березові вижнім.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 326 зв.

№10. Березів Середній (тепер село Середній Березів Косівського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 41,5мм.

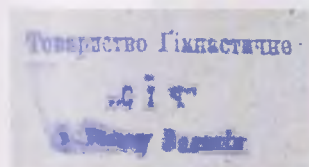
Зображення: у восьмипроменевій зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в БЕРЕЗОВІ СЕРЕДНІМ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 328 зв.

№11. Більче Золоте (тепер село Борщівського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 39x18мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Товариство Гімнастичне «СІЧ» в Більчу Золотім.

Датування: 22 березня 1910 р. – 24 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 64 зв., 65.

№12. Блищанка (тепер село Заліщицького р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в БЛИЩАНЦІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 197 зв.

№13. Великі Чорнокінці (тепер село Чортківського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35мм.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Чорноківцях великих.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 157 зв., 159 зв.

№14. Ганусівці (тепер село Ганнусівка Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: чорне чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 39мм.

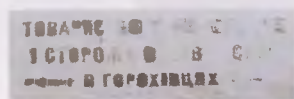
Зображення: у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп. Обабіч серпа літери Р. П. Текст розділений двома зірочками.

Легенда: Товариств. Гімн. пожарни «СІЧ» в Ганусівцях. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 443 зв.

№15. Горохівці (село біля Перемишля - тепер у складі Польщі).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 52х14,5мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО ГІМНАСТИЧНЕ І СТОРОЖИ ОГНЕВОЇ СІЧ В ГОРОХІВЦЯХ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 317

зв.

№16. **Гринів** (тепер село Пустомитівського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 41мм.

Зображення: восьмипроменева зоря, в центрі якої дві руки в потиску, які тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ГРИНЕВІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: 23 серпня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 41, 42 зв.

№17. **Жизномир** (тепер село Бучацького р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЖИЗНОМИРІ.

Датування: 22 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 127 зв.

№18. **Жуків** (тепер село Бережанського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 36мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЖУКОВІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 23 зв.

№ 19. **Заболотів Кут Горішній** (тепер селище міського типу Заболотів Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЗАБОЛОТОВІ КУТ гор.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 389 зв.

№ 20. **Завалів** (тепер село Підгасцького р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЗАВАЛОВІ.

Датування: 13 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 359, 359 зв.

№ 21. **Замулинці** (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 36,5 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЗАМУЛИНЦЯХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 235 зв.

№22. Зібранівка (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Зібранівці.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 391 зв.

№23. Козарі (тепер село Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 37мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в КОЗАРІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 365 зв.

№24. Козівка (тепер село Тернопільського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 43х27мм.

Зображення: праворуч – дві перехрещені гантелі, ліворуч – дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: Товариство гімнастичне і сторожі пожежної «СІЧ» в Козівці.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 494 зв.
(два відбитки).

№ 25. Копичинці (тепер місто Гусятинського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 45х23,5 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Тов. гімна. і сторожи огн. «СІЧ» в КОПИЧИНЦЯХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: 29 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 145 зв., 147.

№ 26. Корнич (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 42 мм.

Зображення: у восьмипроменевій зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в КОРНИЧИ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 243 зв.

№ 27. Корчин Рустикальний (тепер село Корчин Сколівського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 32,5 мм.

Зображення: Тарас Шевченко.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в КОРЧИНІ РУСТ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 473 зв. (два відбитки).

№28. Красноставці (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 41 мм.

Зображення: у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в КРАСНОСТАВЦЯХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 399 зв.

№29. Лазарівка (тепер село Монастирського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 31 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Лазарівці. Текст розділений двома зірочками.

Датування: 28.03.1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 123 зв.

№30. Лісний Хлібичин (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35 мм.

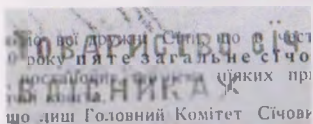
Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Хлібичині ліснім.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 255 зв.

№31. Лісники (тепер у складі міста Бережани – районного центру Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 53x18,5мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО СІЧ В ЛІСНИКАХ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 25 зв.

№32. Любківці (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 33мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Любківцях.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 401 зв.

№33. Люча (тепер село Косівського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЛЮЧИ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 331.

№ 34. Львів (тепер обласний центр).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 32 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» у ЛЬВОВІ.

Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 295 зв.

№ 35. Матейівці (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в МАТИВЦЯХ п. л. б. П.⁵⁷

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 245 зв.

№ 36. Микулинці (тепер у складі міста Снятин районного центру Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 41,5 мм.

Зображення: у восьмипроменевій зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в МИКУЛИНЦЯХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 403 зв.

⁵⁷ По лівій бік Пруту.

№37. **Микуличин** (тепер у складі міста Яремче Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: Товариство гімнастично пожежне «Січ» в Микуличині.

Датування: 20 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 311 зв.

№38. **Милошевичі** (тепер село Пустомитівського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 32мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в МИЛОШОВИЧАХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 297 зв.

№39. **Надіїв** (тепер село Долинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 32мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Товариство гім. і стор. огневої «Січ» в НАДІІВІ. Текст розділений зіркою.

Датування: 20 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 163 зв.

ПОЖАРНИЧЕ ТОВАРИСТВО «СІЧ»
в Ниновичах.

№40. **Ниновичі** (тепер у складі села Хоробрів Сокальського р-ну Львівської обл.).
Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 67х8мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ПОЖАРНИЧЕ ТОВАРИСТВО
«СІЧ» в Ниновичах.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 423 зв.

№41. **Орелець** (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ОРЕЛ-
ЦІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 405 зв.

№42. **Пациків** (тепер село Долинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35мм.

Зображення: у восьмипроменевій зорі дві
руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ПАЦИ-
КОВІ. Текст розділений двома зірочка-
ми.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Льво-
ві. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 165 зв.

№ 43. **Перв'ятичі** (тепер село Сокальського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: чорне чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 38x25мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО СІЧ в Перватичах.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 429 зв.

№ 44. **Перерів** (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ПЕРЕРОВІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 249 зв.

№ 45. **Під'ярків** (тепер село Перемишлянського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило. (Відбиток нечіткий).

Форма: кругла.

Розмір: 32мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Гімн. пож. Товариство «Січ» в Підяркуві.

Датування: 30 березня 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 50 зв.

№ 46. **Пуків** (тепер село Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» В ПУКОВІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 367 зв.

№ 47. **Сваричів** (тепер село Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 39 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Товариство гімн. і сторожи огневої «СІЧ» в СВАРИЧОВІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 172 зв.

№ 48. **Селиська** (тепер село Перемишлянського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34,5 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Селисках.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 299 зв.,
300.

№ 49. **Сервири** (тепер у складі села Яцківці Зборівського р-ну Тернопільської обл.).
Матеріал: червоне чорнило.

Форма: овальна.
Розмір: 46x28мм.

Зображення: без сюжетного зображення.
Легенда: Тов. гімн. і сторож. огнев. «СІЧ» в СЕРВИРАХ. Текст розділений двома крапочками.

Датування: [березень] 1910 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 206, 207 зв.

№ 50. **Сокаль** (тепер районний центр Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило. (Відбиток нечіткий).

Форма: кругла.
Розмір: 32мм.

Зображення: без сюжетного зображення.
Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в СОКАЛІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: 7 квітня 1910 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 435 зв.

№ 51. **Сопів** (тепер село Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.
Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.
Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в СОПОВІ.

Датування: [березень] 1910 р.
Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 250.

№ 52. Старий Мізунь (тепер село Долинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 34 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в МІЗУНИ СТАРИМ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 161 зв.

№ 53. Стриганці (тепер село Бережанського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 36 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» В СТРИГАНЦЯХ. Текст розділений двома квітками.

Датування: 20 березня 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 29 зв.

№ 54. Стрий (тепер районний центр Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в СТРИЮ. Текст розділений двома зірками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 486 зв.

№55. Тростянець (тепер село Монастирського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ТРОСТЯНЦЯХ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 135 зв.

№56. Тулова (тепер село Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 42 мм.

Зображення: у восьмипроменевої зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ТУЛОВІ.

Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 415 зв.

№57. Тязів (тепер село Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 29 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ТЯЗОВІ.

Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ІЦДІА України у Львові.

– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 465 зв.

№58. **Устеріки** (тепер село Верховинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 42мм.

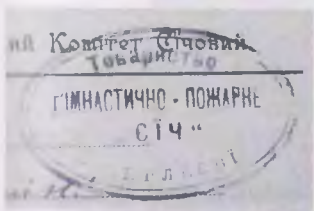
Зображення: у восьмипроменевій зорі дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в УСТЕРИКАХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 282 зв.

№59. **Фирлиси** (тепер село Андріївка Буського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 48,5x29,5мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Товариство ГІМНАСТИЧНО-ПОЖАРНЕ «СІЧ» ФІРЛЕСІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 368, 369 зв.

№60. **Хотинь** (тепер у складі міста Калуш Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 53x24мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в Хотині.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –

Арк. 216 зв.

№61. Яргорів (тепер село Монастирського р-ну Тернопільської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: кругла.

Розмір: 35 мм.

Зображення: дві руки в потиску тримають серп.

Легенда: ТОВАРИСТВО «СІЧ» в ЯРГОРІВІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 137 зв.

Печатка товариства «Січ» у Кутах

№62. Кути (тепер село Буського р-ну Львівської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 50x25 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Рух.-пожар. Товариство «СІЧ» в КУТАХ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: 15.06.1913 р. – 14.08.1913 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 11, 12, 12 зв., 13 зв.

Печатки та штампи «Просвіти», якими завіряли січові документи

№63. Бінич Гаї Нижні (тепер с. Верхні Гаї Дрогобицького р-ну Львівської обл.).

Матеріал: чорне чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 36x40 мм.

Зображення: розгорнута книга, обрамлена двома лавровими гілками.

Легенда: Читальня «Просьвіти» БІНИЧ ГАЇ НИЖНІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 175 зв.

или до стоду

№ 64. Хомяківці (тепер у складі села Гвіздець Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

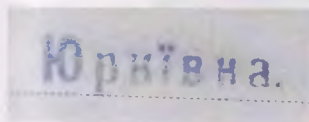
Розмір: 39x35 мм.

Зображення: розгорнута книга обрамлена двома лавровими гілками.

Легенда: ЧИТАЛЬНЯ «ПРОСВІТИ» в ХОМЯКІВЦІ. Текст розділений двома зірочками.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 256.

№ 65. Юрківка (тепер у складі села Довге Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

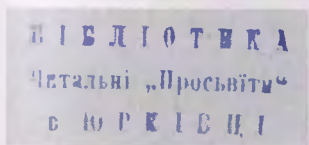
Розмір: 29x7 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: Юрківка.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –
Арк. 528, 529 зв.

№ 66. Юрківка (тепер у складі села Довге Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.).

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: прямокутна.

Розмір: 35x15 мм.

Зображення: без сюжетного зображення.

Легенда: БІБЛІОТЕКА Читальні «Просвіти» в ЮРКІВЦІ.

Датування: [березень] 1910 р.

Місце зберігання: ЦДІА України у Львові.
– Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 2. –
Арк. 528 зв., 529 зв.

Додатки

Додаток 1. Реклама фірм, які виготовляли печатки

Доставця для канцелярії Товариства „Просвіта“

Макс Глязерман

з введеною ритовницею

виріб стампиль кавчукових і металевих таблиць.
Львів, ул. Сикстуська ч. 19. Ч. телефону 1585

Виконує старанно стампиль кавчукові для чл. читальн. „Просвіти“ по 2 кор. 60 сот. за штуку разом з пуделком і фарбою, такою стампиль кавчукові і металеві для парохіяльних урядів, шкіл, громад, товариств і т. п., таблиці і написи литі з металю і мосяжні, гравіровані таблиці нагробні, графічні, числа на доми, печатки з значками: відзнаки для лісових і польових сторожів, кліщі до пльомбованих мяса.

Склад руських друкарень кавчукових і фарб до стампиль.

Печатки для Січів з присланним синовим значком.

Замовлення з провінції виконує ся відворотного почтою.

Руска перешетка.

Кавчукові стампиль, металеві печатки до ляку і фарба для парохіяльних урядів, громад, шкіл, товариств і т. п. ручні кавчукові друкарні, нумератори і т. д. виконує старанно і найдешевше

Макс Глязерман

Телефон ч. 1585.

Ритівник, Львів, Сикстуська 19.

Для читальн. „Просвіти“ виконує кавчукові стампиль по 2 К. 40 с. за штуку разом з скрипачкою і фарбою. (1—40)

Доставця для канцелярії Товариства „Просвіта“

МАКС ГЛЯЗЕРМАН

ЗАВЕДЕННЯ РИТОВНИЦЕ

Виріб стампиль

кавчукових і металевих таблиць

Львів, ул. Сикстуська 19.

Ч. телефону 1585.

Виконує старанно стампиль кавчукові для Чл. читальн. „Просвіти“ і „Січів“ по 2 кор. 60 с. за штуку разом з пуделком і фарбою, також стампиль кавчукові і металеві для парохіяльних урядів, шкіл, громад, товариств і т. п., таблиці і написи литі з металю і мосяжні, гравіровані таблиці нагробні, графічні, числа на доми, печатки з значками, відзнаки для лісових і польових сторожів і кліщі до пльомбованих мяса.

Склад руських друкарень кавчукових і фарб до стампиль.

Замовлення з провінції виконує ся відворотного почтою.

Руска перешетка.

Реклама фірми Максима Глязермана. Львів, вул. Сикстуська, 19 (тепер вул. П. Дорошенка).

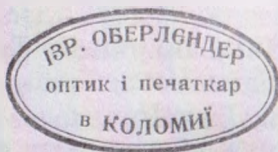
Ізр. Оберлендер оптик і печаткар

в КОЛОМІЇ, (Готель Брістоль)

виробляє

печатки для товариств по 3 і 4 кор.
з фарбою.

Печатки мосяжні,
кавчукові друкарні
від 1 кор. 50 до
8 кор.

ул. Ягайлонська ч. 3.

виробляє печатки кавчук
і мосяжні для Урядів і Тариств.— Склад товарів оптич
як окуляри, тепломі
льорнетки і т. и.

і кавчукові друкарні.

Реклама фірми

І. Оберлендера.

м. Коломия,

вул. Ягайлонська, 3

(тепер просп. Чорновола).

Додаток 2. Поштівка зі штампом

Кирила Трильовського. Яблунів, 15 серпня 1911 р.

ДР. КИРИЛО ТРИЛОВСКИЙ

Бажаної інформації
випомовляю і щиро
дуже вам дякую.

Здорові були!

Сурьва

Яблунів 15/VIII 1911.

Високочовананий

Андрій Жук

Львів

Тремшійська 12

Сурьва 8

Додаток 3. Кирило Трильовський: основні віхи життя⁵⁸

Кирило-Григорій Трильовський (псевдоніми та криптоніми: Гайдамака, Гриць Покотило, Іван Гуцуленко, Кирило, Клим Обух, Приятель, Радикал, Снятинчук, Січковий Батько тощо) – визначний діяч українського спортивно-гімнастичного руху, громадський, політичний і культурно-просвітній діяч, адвокат, журналіст, видавець, меценат.

Народився 6 травня 1864 р. у селі Богутині на Золочівщині в священничій сім'ї Йосифа та Гонорати. Зростав у селах Богутині, острові, Ожидові, Будилові на парохії батька. Навчався у гімназіях Золочева, Коломиї, університетах Чернівців та Львова, де захистив докторат з права (1894 р.). У 1885 р. відбув військову службу в Австро-Угорській армії. Будучи студентом, брав активну участь у громадському житті. Став одним із засновників та провідним діячем першої політичної партії Галичини Русько-української радикальної партії (РУРП). Під впливом народних вчителів Симеона Свенціцького в острові та п. Гаврисевича в Ожидові, а також РУРП сформувалися його ідейно-політичні погляди та напрямок подальшого життєвого шляху.

У 1894 р. одружився з донькою директора народної школи в селі Оршівці Кіцманського повіту на Буковині Євфросиною Попонович. У подружжя було четверо дітей – Петро, Марія, Наталя, Василь.

У червні 1900 р. здав адвокатський іспит, 1901–1908 рр. працював у власній адвокатській конторі в Коломиї, пізніше в Яблуневі. Брав участь в культурно-просвітницькій та агітаційній роботі серед селянства Галичини. Один із організаторів селянських страйків проти утисків зі сторони жандармерії, влади та знущань в збройних силах Австро-Угорщини. Засновував бібліотеки («Наука» у Снятині), читальні «Прогресу», кооперативи «Народні спілки».

Організатор та ідеолог січового руху. Завдяки його зусиллям 5 травня 1900 р. організовано перший в Галичині

⁵⁸ Публікується за: *Сова А. Кирило Трильовський: основні віхи життя* / А. Сова // Країна Спорту. Студентський часопис ЛДУФК. Спецвипуск: Кирило Трильовський (1864–1941) видатний діяч українського спортивно-гімнастичного руху. – Львів, 2014. – [20 червня]. – С. 4–5.

осередок пожежно-гімнастичного товариства «Січ» у с. Заваллі на Снятинщині. Заснував численні січові осередки у Галичині, Буковині та Закарпатті. Упродовж 1908–1912 рр. очолював центральний орган січового руху – Головний січовий комітет, а у 1912–1914 рр. був генеральним отаманом Українського січового союзу (УСС). У 1913 р. при УСС заснував напіввійськову організацію Українські січові стрільці, члени якої в роки Першої світової війни та ЗУНРу взяли діяльну участь в українських військових формаціях, які боролися за незалежність України. 28 червня 1914 р. один з організаторів та керівників Шевченківського здвигу у Львові, присвяченому 100-річчю від дня народження Тараса Шевченка.

У 1919 р. заснував Січовий комітет у Вінниці, 1920 р. – в Ужгороді, 1921 р. – робітниче спортивне товариство «Січ» у Відні, члени якого брали участь у Міжнародній робітничій олімпіаді в Празі. Завдяки К. Трильовському січових рух поширив свою діяльність в США, Канаді, Чехословаччині, Далекому Сході, Німеччині та інших територіях, де проживала українська діаспора. За участі К. Трильовського 1927 р. у Празі відбувся Перший січовий з'їзд, на якому створено керівний орган руху на території Чехословаччини «Український Січовий Союз». Зважаючи на великий авторитет «Січового Батька» у вересні 1928 р. в Чикаго створено товариство «Січ ім. К. Трильовського», а 1933 р. у Празі на Другому Січовому з'їзді УСС його обрано почесним членом. Січовий рух сприяв створенню нової генерації українців.

Уклав чимало пісень та маршів («Верховина», «Гуцульська пісня», «Гей, там на горі «Січ» іде!» (Січовий Марш), «Пісня» (з нагоди заснування першої «Січі» у с. Завалля), «Січова пісня», «Хлопська пісня» тощо), видав низку творів, у яких роз'яснював основні засади січового та стрілецького руху. Влаштував січові свята, одним з невід'ємних елементів яких були показові гімнастичні вправи. Проводив пожежно-гімнастичні курси та видавав методичну літературу для членів «Січі», організовував сплави січовиків на човнах-чайках річками Західної України.

У 1907 та 1911 рр. обирався до Палати послів австрійської Державної ради у Відні, з 1913 р. – Галицького сеймі.

1907 р., через велику довіру серед народу, з усіх 516 послів (депутатів), щодо кількості виборчих голосів, був на другому місці. У вересні 1908 р. брав участь в складі галицько-українських послів на міжнародній парламентській конференції в Берліні; 1911 р. – одним з оборонців на процесі проти 101 студента, які боролися за український університет у Львові. Належав до послів, які, за його словами «старалися сумлінно виконувати обов'язок даний народом».

На початку Першої світової війни увійшов до складу Головної української ради, з серпня 1914 р. очолив Бойову управу УСС, з травня 1915 р. – член Загальної української ради у Відні. У 1918–1919 рр. працював в різних структурних підрозділах ЗУНР: заступник голови Окружної Національної Ради в Коломиї, член комісій закордонних справ, військової та адміністративної Української Національної Ради. У квітня 1919 р. обраний до обласної земельної комісії, що мала реалізувати аграрну реформу. Переїхавши до Відня, став членом координаційної комісії при уряді ЗУНР на еміграції. Популяризував творчість українських письменників, особливо Івана Франка, з яким мав дружні стосунки.

Після повернення у Галичину 1927 р. працював адвокатом у Коломиї та Гвіздцю, брав участь у численних народних вічах та зборах. У 1930-их роках активний член молодіжного спортивного товариства Союз української поступової молоді імені М. Драгоманова «Каменярі», другої організації після «Лугу», яка стала ідейним продовженням справи «Січі».

Автор численних публікацій в українській періодиці, журналах, альманахах, календарях, зокрема: «Громада» (Коломия), «Громадський голос» (Львів), «Діло» (Львів), «Зірниця» (Золочів), «Зоря» (Коломия), «Каменярі» (Львів), «Літературно-науковий вісник» (Львів), «Літопис Червоної Калини» (Львів), «Народ», «Народне Слово» (Львів; Пітсбург), «Новий Січ» (Коломия), «Отаман» (Коломия), «Свобода» (Джерсі-Сіті), «Хлопська правда» (Коломия), «Чорногора» (Відень) тощо. Організатор, ідейний натхненник, редактор та меценат видань, які містили інформацію про український спортивно-гімнастичний рух та спеціальні форми спортивних січових вправ та методику їх навчання і виконання (найпопулярні

шими були вправи у такт пісень «Гей, там на горі «Січ» іде!» (з топірцями) та «Січовий поклик» Віри Лебедової (Константини Малицької) (вільноруч) – «Запорожець», «Січовий голос», «Січові вісти», «Січовий співанник» (1910), «Січовий Співаник» (1912), «Січові коляди» (1908) тощо. Автор історичних нарисів: «Проч із шляхтою! Проч із її посіпаками!» (1907), «Про Галицькі суди» (1908), «Селяни! уважайте добре на кого здаєте свою долю, свою будучність!» (1909), «Чи давати Австрії рекрута» (1909), «Про Велику Французьку революцію» (1913, 1918, 1934), «Російська цариця Катерина II» (1927), «Боротьба італійців за свободу та соборність» (1928) тощо. Автор спогадів «З моїх споминів» (Львів, 1926), «Гей, там на горі «Січ» іде!» (Едмонтон, 1965), «З мого життя» (Київ, Едмонтон, Торонто, 1999) тощо.

Помер 19 жовтня 1941 р. у Коломиї, де й похований.

Використані джерела

І. Архівні матеріали

Центральний Державний історичний архів України у Львові

Фонд 146 (Галицьке намісництво, м. Львів)

1. Оп. 25. – Спр. 1240 (Січ у с. Вовчищовичі). – 19 арк.
2. Оп. 58. – Спр. 2263 (Прохання засновників українських товариств «Січ» в місцевостях на букви «В – М» про затвердження або зміну статутів і рішення по даних питаннях). – 284 арк.

Фонд 312 («Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько», м. Львів»)

3. Оп. 1. – Спр. 12 (Історична довідка про заснування та діяльність товариства, складена Гакстеном). – 1 арк.
4. Спр. 21 (Накази товариства). – 35 арк.
5. Спр. 36 (Звіт про діяльність організаційної секції). – 5 арк.

Фонд 410 (Тисовський Олександр (1886–1968), професор біології, педагог, письменник, засновник «Пласту», суспільно-політичний діяч)

6. Оп. 1. – Спр. 55 (Листи Баранського, Баркасса, фон Едле, Бачинського М., Білика Н. і Боберського І.). – 13 арк.

Фонд 847 («Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства «Січ», м. Львів»)

7. Оп. 1. – Спр. 1 (Довідка про заснування і діяльність товариства). – 14 арк.
8. Спр. 2 (Анкети про заснування, діяльність і керівний склад повітових і сільських відділів товариства). – 543 арк.
9. Спр. 3 (Статути повітових комітетів в Коломиї і Дидятичах). – 9 арк.
10. Спр. 4 (Листи повітових комітетів і членів товариства). – 36 арк.
11. Інвентарний опис фонду 847 (Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства «Січ», м. Львів). – 2 арк.

II. Опубліковані документи

12. Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: З печатні М. Білоуса, 1902. – 10 с.
13. Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: З печатні М. Білоуса, 1908. – 11 с.
14. Статут тов. гімнастичного і сторожи огневої «Січ». – Коломия: Накладом Д-ра Кирила Трильовського, 1909. – 11 с.
15. Статут українського гімнастично-спортивного товариства «Січ». – Б. м., 1919. – 31 с.

III. Періодика

16. Б. Б. Не ділім ся, але єднаймо ся / Б. Б. // Народне Слово. – Львів, 1911. – 22 серпня. – Чис. 551. – С. 4–5.
17. Брат з Запорожа. До згоди! Стаття надіслана з закордонної України // Народне Слово. – Львів, 1911. – 24 серпня. – Чис. 552. – С. 4–5.
18. В єдності сила! В силі перемога // Січові вісти. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 1–7.
19. Двадцять літ «Сокола-Батька» // Календар «Вістий з Запорожа» на 1914 рік. І річник. – Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожа», 1913. – С. 197–202.
20. Заклинський Р. Кілько є Січій в Галичині/Р. Заклинський // Січові вісти. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 13–14.
21. Заложено в Галичині Січій в році // Січові вісти. Письмо присвячене січовим справам просвіті і науці. – Львів, 1913. – Січень. – Чис. 1. – С. 8–9.
22. Запорожець, календар для народу на рік звичайний 1909 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1908. – сторінка нумерована.
23. Запорожець, календар для народу на рік звичайний 1914 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1913. – сторінка нумерована.
24. Наша організація // Запорожець, календар для народу на рік звичайний 1914 / Уложили Кирило Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1913. – С. 152–158.

25. Наша організація // Січові вісти. Письмо присвячене січовому і стрілецькому рухови, просвіті і науці. – Львів, 1913. – Лютий – март. – Чис. 2–3. – С. 19–23.
26. Перепись «Соколів» і «Січей» «Сокола-Батька» з 1912/13 // Календар «Вістий з Запорожа» на 1914 рік. І річник. – Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожа», 1913. – С. 82–135.
27. Про січовий рух // Запорожець. Календар для народа на рік звичайний 1921 / Уложив Кирило Трильовський. – Відень, 1921. – С. 14–54.
28. Січова Зірниця. Підручний часословець на 1919 рік до вжитку і науки для української молоді і старших. – Коломия, 1919. – 126 с.
29. «Соколи» і «Січи» в 1903-ім році // Діло. – Львів, 1904. – 12 (25) січня. – Чис. 8 – С. 1–2.

IV. Спогади

30. Трильовський К. З мого життя... (Уривок зі спогадів)/К. Трильовський // Гей! там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей»/Зібрав і упорядкував Петро Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 13–77.
31. Трильовський К. З мого життя / К. Трильовський. – К.; Едмонтон; Торонто : Таксон, 1999. – 279 с.

Використана література

І. Монографії, брошури, статті, повідомлення

1. Андрухів І.О. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг» / І.О. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1992. – 80 с.
2. Андрухів І.О. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр. (Короткий історичний нарис) / І.О. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995. – 72 с.
3. Вацеба О.М. Нариси з історії західно-українського спортивного руху / О.М. Вацеба. – Львів : ПТУ №58, 1996. – 264 с.
4. Вацеба О.М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О.М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
5. Вацеба О.М. «Соколи» та «Січі» – провісники національної армії / О.М. Вацеба // Військо України. – Київ, 1993. – Грудень – січень. – Чис. 2–3. – С. 90–94.
6. Грицак Я. «Молоді» радикали в суспільно-політичному житті Галичини / Я. Грицак // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – Львів, 1991. – Т. ССХХІІ: Праці історико-філософської секції. – С. 71–110.
7. Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 254 с.
8. Дем'янюк О.Й. Український молодіжний рух Західної України: від зародження до боротьби за українську державність: монографія / О.Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 180 с.
9. Дещо із сфрагістики УСС // За волю України. Історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви. 1914–1964. – Нью-Йорк : Видання Головної Управи Братства Українських Січових Стрільців, 1967. – С. LXXII.

10. Круковський О. Прапорництво, емблематика та печатки українських спортивно-освітніх організацій і товариств на західноукраїнських землях кінця XIX – початку XX століть / О. Круковський // Записки Наукового товариства імені Шевченка: Праці комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Львів, 1996. – Т. ССXXXI. – С. 78–289.
11. Кучерук О. Рико Ярій – загадка ОУН / О. Кучерук. – Львів : Піраміда, 2005. – 212 с.
12. Леник В. Українська організована молодь (молодечі організації від початків до 1914 р.) / В. Леник. – Мюнхен; Львів, 1994. – 181 с.
13. Матусовський Г. Символіка в системі наукового знання / Г. Матусовський // Четверта геральдична конференція (Львів, 10–12 листопада 1994 року) : збірник тез повідомлень та доповідей. – Львів, 1994. – С. 51–53.
14. Нестеренко П. Історія українського екслібриса / П. Нестеренко. – К. : Темпора, 2010. – 328 с.
15. Сіреджук П. Космацька Січ. (До 100-річчя виникнення) / П. Сіреджук // Гражда. Історико-краєзнавчо-туристичний часопис суспільно-культурного товариства «Гуцульщини» у Львові. – Львів, 2002. – Чис. 5. – С. 56–58.
16. Сіреджук П. Космацька Січ. До 105-річчя виникнення / П. Сіреджук // Гуцульський календар на 2007 рік. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. 12. – С. 53–55.
17. Сіреджук П. Сфрагістика, геральдика і вексилологія Космача / П. Сіреджук // Грегит. Історико-краєзнавчо-туристичний часопис регіонального об'єднання дослідників Гуцульщини м. Львова. – Львів, 2007. – Чис. 1. – Весна – літо. – С. 75–85.
18. Сова А. Актуальні питання вивчення печаток українських організацій «Сокіл» «Січ» «Пласт» і «Луг» у Галичині (кінець XIX ст. – 1939 р.) / А. Сова // Сфрагістичний щорічник. – Київ : НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського;

Інститут спеціальних історичних дисциплін Музею Шереметьєвих, 2011. – Вип. І. – С. 402–427.

19. Сова А. Актуальні питання вивчення символіки українських молодіжних організацій Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. / А. Сова // Український визвольний рух. – Львів, 2007. – Зб. 9. – С. 157–180.
20. Сова А. Емблема українського пожежно-спортивного товариства «Січ» / А. Сова // Знак. Вісник Українського геральдичного товариства. – Львів, 2005. – Лютий. – Чис. 5. – С. 4.
21. Сова А. Кирило Трильовський: основні віхи життя / А. Сова // Країна Спорту. Студентський часопис ЛДУФК. Спецвипуск: Кирило Трильовський (1864–1941) видатний діяч українського спортивно-гімнастичного руху. – Львів, 2014. – [20 червня]. – С. 4–5.
22. Сова А. Символіка українського пожежно-спортивного товариства «Січ»: генеза та історія / А. Сова // Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2005. – Зб. 5. – С. 215–230.
23. Трофим'як Б. Є. Гімнастично-спортивні організації у Національно-Визвольному русі Галичини (Друга половина ХІХ ст. – перша половина ХХ ст.) / Б. Є. Трофим'як. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 694 с.

II. Дисертації, автореферати

24. Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914 рр.) : дис.... канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України. На правах рукопису / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – 274 с.
25. Гуйванюк М.Р. Січовий рух у Галичині й на Буковині (1900–1914) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спеціальність 07.00.01 «Історія України» / М.Р. Гуйванюк. – Чернівці, 2002. – 22 с.

26. Сова А. О. Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» та «Луг» у Галичині (кінець ХІХ століття – 1939 р.) : дис.... канд. іст. наук: 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. На правах рукопису / А. О. Сова. – Львів, 2008. – 240 с.
27. Сова А. О. Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» та «Луг» у Галичині (кінець ХІХ століття – 1939 р.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / А. Сова. – Львів, 2009. – 17 с.

Іменний покажчик

А

- А. Б. *див.* Жук А.
А. В. *див.* Жук А.
А. Ж. *див.* Жук А.
Андрієнко А. *див.* Жук А.

Б

- Бақун М. 26
Бассараб Г. 19
Бачинський Л. 22
Бачинський Ю. 22
Беволит А. *див.* Жук А.
Безушко Г. 21
Білінський О. 19
Боберський І. 6, 27
Будзиновський В. 22

В

- Вариниця М. 21
Васьків М. 26
Вахнянин М. 17, 20
Вергун С. 20
Вітовський Д. 22
Вовк Ф. 21
Вовчанський А. *див.* Жук А.
Волошин М. 20

Г

- Гаврисевич 54
Гавриш С. 19
Гайдамака *див.* Трильовський К.-Г.
Галушка О. 19
Гиндач М. 19
Глязерман М. 24, 52
Гнатюк В. 14
Ґогоша М. 26
Ґонората (Трильовська) 54
Ґранат І. 19

Григорович П. 20

Гуйванюк М. 10

Ґуцуленко І. *див.*

Трильовський К.-Г.

Д

Данилович С. 22

Двумат М. 20

Дмитрів Г. 19

Дувір'як Г. 22

Ж

Жук А. (А. Б., А. В., А. Ж.,
Андрієнко А., Беволит А.,
Вовчанський А., Ільченко А.,
К-ий А., *Observator*, Хруш)
14–15

Жулецький С. 19

З

Завлуха В. 20

І

Ільченко А. *див.* Жук А.

Й

Йосиф (Трильовський) 54

К

Кацелюк Д. 20

К-ий А. *див.* Жук А.

Кирило *див.* Трильовський К.-Г.

Кіпран Ф. 25

Кіпранишин П. 26

Кічула І. 20

Ковальчук М. 19

Кордик Ф. 19

Критський А. 14
Круковський О. 10
Кучерас М. 26
Кучерук О. 11

Л

Лебедова В. (Малицька К.) 57
Левицький Є. 22
Литвинець П. 21
Лотовський М. 20

М

Маковійчук М. 20
Макух І. 22
Малицька К. *див.* Лебедова В.
Марія (Трильовська) 54
Масло Г. 26
Масло М. 26
Матвієвський В. 21
Мельник Д. 26
Меничук Ю. 20
Мисак В. 26
Михальський М. 20

Н

Наталя (Трильовська) 54
Недільський Д. 19
Нестеренко П. 11

О

Оберлендер І. 24, 53
Обух К. *див.* Трильовський К.-Г.
Оленюк В. 20
Observator *див.* Жук А.

П

Паланиця О. 26
Паланиця С. 26
Палійчук І. 20
Пельц Д. 9

Пендзівал І. 19
Пентак Г. 19
Петро (Трильовський) 54
Печенюк В. 20
Покотило Г. *див.*
Трильовський К.-Г.
Полатайко І. 20
Поньопко Т. 20
Попович Є. 54
Посацький П. 19
Приятель *див.* Трильовський К.-Г.

Р

Радикал *див.* Трильовський К.-Г.
Реґей І. 21
Репен М. 19
Роба М. 20

С

Сагаль М. 21
Санан А. 19
Свенціцький С. 54
Сверίδα Т. 20
Свірник Я. 20
Семенчук П. 19
Симчич І. 20
Ситар І. 20
Сіреджук П. 11
Січовий Батько *див.*
Трильовський К.-Г.
Снятинчук *див.* Трильовський К.-Г.
Сова А. 12
Солянич Д. 5
Старосольський В. 6
Стецько І. 19
Супрун Т. 19

Г

- Тисовський О. 28
Трильовська *див.* Гонората
Трильовська *див.* Марія
Трильовська *див.* Наталя
Трильовський *див.* Йосиф
Трильовський *див.* Петро
Трильовський К.-Г.
(Гайдамака, Гриць Покотило,
Іван Гуцуленко, Кирило,
Клим Обух, Приятель,
Радикал, Снятинчук, Січовий
Батько) 4–6, 8–9, 14–15,
23–24, 54–57
Тумачік Я. 20

Ф

- Федик В. 20
Фотчук П. 20
Франко І. 22, 56

Х

- Хередарик М. 20
Хомяк І. 21

- Хоткевич Г. 14
Хрущ *див.* Жук А.

Ц

- Цап І. 26

Ч

- Чвартицький І. 19
Чікіль А. 20
Чупрей І. 14, 15

Ш

- Шевченко Т. 22, 27, 55
Шелемей Ф. 20
Шмігельський А. 22
Шологон В. 19

Ю

- Юзефик П. 19

Я

- Ясіновський І. 25

Географічний покажчик

А

Америка 4

Б

Баранів, с. 19, 31
Бенева, с. 20, 32
Береги, с. 20, 23, 32
Бережани, м. 18–19
Березів Вижній, с. 20, 32
Березів Середній, с. 10, 20, 33
Берлін, м. 56
Бібрка, м. 18–19
Білий Камінь, с. 25
Більче Золоте, с. 19, 21, 33
Бінич Гаї Нижні, с. 19, 50
Блищанка, с. 19, 23, 33
Богутин, с. 4, 54
Борислав, м. 6
Борщів, м. 18–19
Будилів, с. 54
Буковина 5, 7, 10, 55
Бучач, м. 18–19

В

Великі Чорнокінці, с. 19, 27,
34
Відень, м. 15, 55, 56
Вінниця, м. 55
Вовчок, с. 14

Г

Галичина 5–10, 14, 18–19, 22,
25, 27–28, 54–56
Ганнусівці, с. 10, 21, 22, 24, 34
Гвіздець, с. 56
Горбачі, с. 6
Горохівці, с. 20, 34
Гришів, с. 19, 23, 35
Гусятин, м. 18–19
Гуцульщина 7, 14

Д

Дидачичі, с. 13
Долина, м. 18–19

Дрогобич, м. 19

Ж

Жизномир, с. 19, 35
Жуків, с. 19, 35

З

Заболотів Кут Горішній, с. 20,
36
Завалів, с. 20, 36
Завалля, с. 4–5, 11, 55
Закарпаття 5, 55
Заліщики, м. 18–19, 25
Замулинці, с. 19, 24, 36
Зборів, м. 18–19
Зібранівка, с. 20, 37
Золочів, м. 25, 54

І

Івано-Франківська обл. 5, 28

К

Калуш, м. 18–19
Канада 55
Кіцманський повіт 54
Козарі, с. 20, 37
Козівка, с. 21, 27, 37
Коломия, м. 10, 13–14, 18–20,
24, 53, 54, 56, 57
Копичинці, м. 18–19, 38
Корнич, с. 20, 24, 38
Корчин (Корчин
Рустикальний), с. 10, 21, 24,
27, 38
21, 24, 27
Косів, м. 18, 20
Космач, м. 11
Красноставці, с. 20, 24, 39
Кути, с. 24–26, 50

Л

Лазарівка, с. 19, 24, 39
Лісний Хлібичин, с. 20, 39
Лісники, с. 19, 40
Любківці, с. 20, 40

Люча, с. 20, 40
Львів, м. 12, 18, 20, 27–28, 41,
52, 54–57

М

Матеївці, с. 20, 41
Микулинці, с. 20, 24, 41
Микуличин, с. 20, 42
Милошевичі, с. 20, 24, 42
Мостиська, м. 11

Н

Наддніпрянина 5
Надіїв, с. 19, 23, 42
Ниневичі, с. 21, 43
Німеччина 55

О

Ожидів, с. 54
Орелець, с. 20, 43
Оршівці, с. 54
Острів, с. 54

П

Пациків, с. 19, 24, 43
Перв'ятичі, с. 21, 44
Перемишль, м. 18, 20
Перерів, с. 20, 44
Печеніжин, м. 14, 18, 20
Під'ярків, с. 19, 44
Підгайці, м. 18, 20
Поморяни, с. 4
Прага, м. 55
Прут, р. 5, 22
Пуків, с. 20, 45

Р

Рогатин, м. 11, 18, 20

С

Самбір, м. 18, 20
Сваричів, с. 19, 24, 45
Селиська, с. 20, 45
Сервирі, с. 19, 24, 46
Синівці, с. 10
Снятин, м. 4, 18, 20, 54

Снятинщина 18, 55
Сокаль, м. 6, 18, 21, 24, 46
Сопів, с. 20, 46
Станиславів, м. 18, 21
Старий Мізунь, с. 19, 47
Стриганці, с. 19, 24, 47
Стрий, м. 18, 21, 24, 47
США 55

Т

Тернопільська обл. 25, 27–28
Тернопіль, м. 18, 21
Товмач, м. 21
Тростянци, с. 19, 48
Тулова, с. 20–24, 48
Тустановичі, с. 6
Тязів, с. 21, 24, 48

У

Ужгород, м. 55
Умань, м. 14
Устеріки, с. 20, 21, 24, 49
Усте, с. 5

Ф

Фирлиев, с. 20, 49

Х

Хмелева, с. 25
Хомяківці, с. 20, 51
Хотинь, с. 10, 19, 49

Ч

Чернівецька обл. 10
Чернівці, м. 54
Чехословаччина 55
Чікаго, м. 55

Ю

Юрківка, с. 21, 51
Яблунів, с. 14, 15, 53
Яворів, м. 6
Яргорів, с. 19, 50
Ясениця Сільна, с. 6

Зміст

Вступ	5
1. Історіографія та джерела	10
2. Січові печатки: запровадження, опис та особливості використання	14
Висновки	27
Каталог	29
Додатки	52
Додаток 1. Реклама фірм, які виготовляли печатки	52
Додаток 2. Поштівка зі штампом Кирила Трильовського	53
Додаток 3. Кирило Трильовський: основні віхи життя	54
Використані джерела	58
Використана література	61
Іменний покажчик	65
Географічний покажчик	68

Сова Андрій Олегович — кандидат історичних наук, доцент кафедри олімпійської освіти та кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури, заступник директора Центру незалежних історичних студій, член Українського геральдичного товариства, секретар комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін Наукового товариства імені Т. Шевченка.

Автор та співавтор низки наукових праць та навчально-методичних розробок: «Українська Повстанська Армія. Історія нескорених» (Львів, 2007), «The Ukrainian Insurgent Army: A History of Ukraine's Unvanquished Freedom Fighters» (Lviv, 2007), «Роман Шухевич — пластун. Юнацькі та молоді роки Головного Командира Української Повстанської Армії» (Київ; Львів; Івано-Франківськ, 2007), «Українська Повстанська Армія. Історія нескорених» (Київ; Львів, 2008), «Історія української культури: навч. посібник» (Львів, 2012, друге вид. 2013), «Споживча кооперація України. Від зародження до сьогодення: монографія» (Львів, 2013) тощо. Наукові зацікавлення: спеціальні історичні дисципліни, історія України, кооперативний рух, історіографія та джерелознавство історії України XX — XXI ст., історія фізичного виховання і спорту на західноукраїнських землях першої половини XX ст.

Наукове видання

Серія І. Дослідження. Випуск 1

СОВА Андрій Олегович

СФРАГІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ СІЧОВОГО РУХУ В ГАЛИЧИНІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

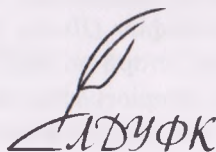
Редактори: Оксана БОРИС, Ірина ППРОЖИК,
Марта ПНОМАРЕНКО

Коректор: Андріана ШПИЛЬЧАК

Обкладинка В'ячеслава СТЕБНИЦЬКОГО

Верстка Оксани ДЖУРИ

Підписано до друку 28.08.2014. Формат 60x84/16.
Папір офсет. Гарнітура Тип Century Schoolbook. Друк офсет.
Ум. друк. арк. 4,18.
Наклад 300 прим. Зам. № 104.

Львівський державний університет фізичної культури
Редакційно-видавничий відділ

79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11, тел. +38 (032) 261-59-90
<http://www.ldufk.edu.ua/>, e-mail: redaktor@ldufk.edu.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
та книгорозповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3354 від 24.12.2008 р.

Друк ТзОВ «Західно-український консалтинг центр»
79011, м. Львів, вул. Вітовського, 25/10.
Тел./факс: 032297-06-76
e-mail: office@zukc.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 408 від 09.04.2001

